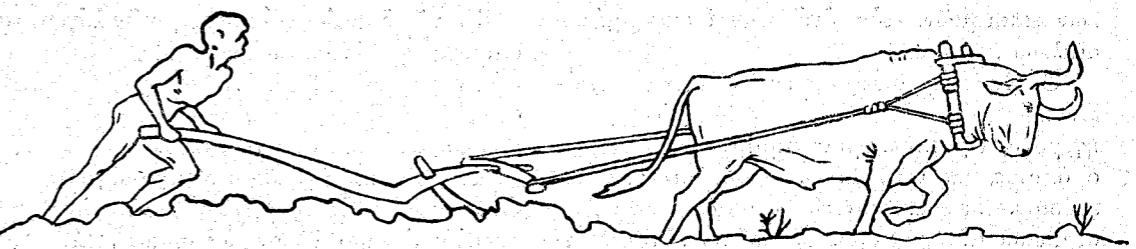

Η ΓΙΑΓΙΑ

ΥΠΟ ΚΑΡΠΕΡ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Η' 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1907

ΗΛΙΑΣ ΜΗΝΙΑΤΗΣ*

Γλώσσα πρὸιν αἰμυλίη ἦν θέλεστο Ἑλλάδος αἰαν...

Ο μεγαλείτερος τῶν θρησκευτικῶν ρητόρων τῆς νέας Ἑλλάδος εἶναι ὁ Ἡλίας Μηνιάτης.

Ο Μηνιάτης εἶδε τὸ φῶς τῆς ζωῆς εἰς τὸ Ληξοῦρι τῆς Κεφαλληνίας κατὰ τὸ ἔτος 1669 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Πάτρας τὸν Αὔγουστον τοῦ 1714. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας εἰσῆλθεν εἰς τὸ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον¹ τῆς Βενετίας, ὅπου ἐμαδήτευσεν ἐπὶ δεκαετίαν, διδαχθεὶς παρὰ τοῦ Φραγκίσκου Σκούφου τὴν ἐκκλησιαστικὴν ορθοτρικὴν. Ἀπέκτησεν εὐρεῖαν μόρφωσιν εἰς τὴν θεολογίαν καὶ τὴν φιλολογίαν, ἀξιοθαύμαστος δὲ ἡτο ἡ γλωσσομάθεια του². Εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ἔχειροτονήθη διάκονος καὶ εἰκοσὶ ἔτῶν διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὸ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον καὶ εἰς τὴν σχολὴν τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος Βενετίας³.

Ἡ φήμη τῆς ἀξίας τοῦ νεαροῦ διδασκάλου ἔφθασε μέχρι τῆς γῆς τῆς γεννήσεώς του καὶ τότε οἱ συμπολῖται τον τὸν προσεκάλεσαν διὰ νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς νεαροὺς Κεφαλλήνας τὰ γράμματα καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν⁴. Ἐν

* Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Μηνιάτη ἐν Κεφαλληνίᾳ.—Ἀπόσπασμα τῶν λόγων του ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὰ «Παναθηναϊκά» τῆς 15 Μαρτίου 1904.

¹ Ἐκπαιδευτικὸν ὄδρομα συσταθὲν ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τοῦ κερκυραίου Θωμᾶ Φλαγγίνη, καὶ εἰς τὸ ὅποιον ἔξεπαιδεύθησαν διάφοροι διατρεπεῖς ἀνδρες τῆς νέας Ελλάδος.

² Βλέπε : Μελετίου, Ιστορία ἐκκλησιαστική. Βιέννη 1795, τόμ. Δ', σελ. 32.

³ Βελούδου, Ἐλληνικὴ Κοινότης ἐν Βενετίᾳ: ἔκδοσις β', σελ. 112.

⁴ Βιογραφίαι τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Κεφαλληνίας ὑπὸ Ἀνδρίου Μαζαράκη ιερέως. Ἐν Βενετίᾳ, 1843, σελ. 40.

Κεφαλληνίᾳ δὲ Μηνιάτης ἐδίδασκεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τὸ θεῖον κήρυγμα, μετήχοετο δὲ καὶ τοῦ διδασκάλου τὸ ἐπάγγελμα, ἀφ' ἐνὸς σκορπίζων τὸ φῶς τῆς πίστεως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν καὶ ἐξ ἄλλου καλλιεργῶν τὸν νόον τῶν μαθητῶν του.

Ἐκ Κεφαλληνίας προσεκλήθη ὁ Μηνιάτης εἰς τὴν Ζάκυνθον ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διδάσκων καὶ κηρύττων¹, κατόπιν δὲ μετέβη εἰς τὴν Κέρκυραν.

Εἰς τὴν Ἐπτάνησον ὁ Μηνιάτης ἔμεινεν ἐπτὰ ἔτη², κηρύττων τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, μέχρι τοῦ 1698. Τότε δέ, ἀνακληθεὶς εἰς Βενετίαν ὁ κυβερνήτης τῆς Ἐπτανήσου στρατηγὸς Ἀντώνιος Μολίν, παρέλαβε μαζί του καὶ τὸν Μηνιάτην.

Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Βενετίαν ὁ Μηνιάτης ἐδίδαξεν εἰς τὸ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον ἐπὶ ἐν μόνον ἔτος, διότι, ὡς ἐκ τῆς εὐφείας μορφώσεως του καὶ τῆς γλωσσομάθειας του, ἐκρίθη καταλληλος πρὸς διεξαγωγὴν διτλωματικῶν ὑποθέσεων, καὶ προσελήφθη ὡς σύμβουλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Βενετικῆς πρεσβείας.

Ἡ νέα αὐτὴ θέσις ὑπῆρξε διὰ τὸν Μηνιάτην στάδιον μεγάλης τιμῆς. Ἡ ἀβρότης τῶν τρόπων του, ἡ λεπτότης τοῦ σπινθροβόλου του πνεύματος καὶ τὸ ἐπιβλητικόν του ἥθος μαζὶ μὲ τὴν ἀτέρμονα μόρφωσίν του, ἥτις ἔξετείνετο καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν πολιτι-

¹ N. Κατραμῆ, Φιλολογικά Ἀνάλεκτα Ζακύνθου σελ. 120.

² Ἡλία Τσιτσέλη, Κεφαλληνιακά Σύμμικτα. Ἀθηναὶ 1904. τόμ. α. σελ. 458.

κῶν ἐπιστημῶν, τὸν ἀνέδειξαν διακεκριμένον διπλωμάτην.

Ο Μηνιάτης διεκρίθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐστραφῆ ἡ προσοχὴ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Δημητρίου Καντεμίρ, ὃ δποῖος, κατὰ τὸ 1703, τὸν διώρισε πληρεξούσιον ἀπεσταλμένον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Αὐτοκρατορὸς Λεοπόλδου, ὃπως ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις πολιτικῶν τινῶν ὑπόθεσεων¹.

Περατώσας μετὰ ἐτος ὁ Μηνιάτης τὴν ἀποστολήν του ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἱεροκήρυξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐπειὰ ἔτη ἔμεινεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κηρύττων ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς ἐκκλησίας. Κατόπιν μετέβη εἰς Κεφαλληνίαν καὶ εἰς Κέρκυραν, δύοδεν ἀνεχώρησε διορισθεὶς ἱεροκήρυξ Ναυπλίας καὶ Ἀργον.

Κατὰ τὸ 1711 ὁ Μηνιάτης ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀρχεπισκοπικὸν θρόνον Καλαβρύτων καὶ Κερνίκης, εἶχεν ὅμως πολὺ περιωρισμένην τὴν ἐπισκοπήν του δικαιοδοσίαν, ἐπειδὴ οἱ περιστρόφοι κατοικοῦσαν Ἄλβανοί. Μετὰ τούτης ἔτης ἀπεβίωσεν ἐν Πάτραις εἰς ἥλικιαν 45 ἑτῶν.

Ο πατήρ του μετέφερε τὸν νεκρὸν εἰς τὸ Ληξοῦρι τῆς Κεφαλληνίας, ὅπου ἐτάφη.

Ο Μηνιάτης ἦτο λεπτοφυὴς μὲς συμπαθητικὴν μορφὴν, ζωηρὸν διφθαλμὸν καὶ στάσιν μεγαλοπρεπῆ. Ἁτο εὐπροσήγορος, ταπεινὸς καὶ εἰς τὴν ὁξύτητα τοῦ πνεύματος συνεδύαζε καὶ τῆς ψυχῆς τὴν ἀπειρον ἀγαθότητα. Ἁτο εὐλακρής, καὶ εἰς τὰς συναναστροφὰς διεκρίνετο διὰ τὴν εὐστροφίαν τοῦ πνεύματός του.

Ο Μηνιάτης εἶχε μνήμην στεγανήν, ἀσύλητον ὑπὸ τῆς λήθης.

Κάποτε παρεψίσκετο εἰς στρατιωτικὴν παράταξιν ἐν Πελοποννήσῳ μαζὶ μὲ τὸν βενετὸν ἀρχιστράτηγον. Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὄντομαστικοῦ καταλόγου τῶν στρατιωτῶν ἤρωτησεν ὀστεῖζόμενος τὸν στρατηγὸν ἀν θέλῃ νὰ τοῦ ἐπαναλάβῃ ἀπὸ μνήμης τὰ ὄντοματα τῶν στρατιωτῶν, ἔμειναν δὲ ὅλοι ἔκθαμψοι ὅταν ἤκουσαν τὸν Μηνιάτην νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ δυσκολομνημόνευτα ἥλυρικὰ ὄντοματα μὲ τὴν αὐτὴν σχεδὸν τάξιν τοῦ καταλόγου².

¹ Apostolo Zeno, Giornale dei letterati d'Italia. Tomo 26, seл. 483.

² Τὸ ἀνέδοτον τοῦτο διηγεῖται ὁ Μαζαράκης εἰς τὰς βιογραφίας τῶν Ἐνδόξων Κεφαλλήνων, seл. 50-51.

Ἐκ τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν λόγων τοὺς ὁποίους ἔξεφώνησεν ὁ Ἡλίας Μηνιάτης, μικρὸν μόνον μέρος ἔσωθλη³. Ἀλλο ἔργον τοῦ Μηνιάτη εἶναι ἡ Πέτρα τοῦ Σκανδάλου², ἔργον ἰστορικοκριτικὸν καὶ ἀπολογητικόν.

Ἡ πολιτικὴ τὴν διοίκησην προδιέγραψεν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μετὰ τὴν ἀλλωσιν περιώρισε τόσον ζῆλον καὶ δρᾶσιν, ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα, εἰς ξηρὰ θρησκευτικὰ ξητήματα μόνον.

Οἱ λόγοι καὶ οἱ θεολόγοι ἐματαιοπόνησαν στραφέντες κατὰ τῶν Λατίνων διὰ διαφόρων θρησκευτικῶν συγγραμμάτων. Εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην ὑπὲρ τῆς Ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ἔργασιαν συνεισέφερεν ὁ Μηνιάτης τὴν Πέτραν τοῦ Σκανδάλου.

Διὰ τοῦ ἔργου του τούτου ἀνεδείχθη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐκκλησιαστικὸς καὶ ἐθνικὸς ἀπολογητής. Ἐπραγματεύθη μὲ λεπτομέρειαν καὶ ἀκρίβειαν περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα, περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἅγιου Πνεύματος, περὶ τῶν ἀζύμων, περὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀγίων καὶ περὶ καθαρτηρίου πυρός.

Ἡ Πέτρα Σκανδάλου καθὼς καὶ οἱ θρησκευτικοὶ λόγοι τοῦ Μηνιάτη εἶναι ἀριστονοργήματα ὑφους καὶ γλώσσης διὰ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν διοίκησην.

Οἱ δύο σωζόμενοι ἴταλοι λόγοι τοῦ Μηνιάτη περὶ Πίστεως καὶ Εὐσπλαγχνίας, τοὺς ὁποίους ἀπήγγειλεν εἰς τὸ Ναύπλιον πρὸ τοῦ Βενετοῦ γενικοῦ προβλεπτοῦ³, εἶναι πλήρεις ἀληθινῆς εὐγλωττίας.

Εἰς τὰ πρῶτα τοῦ Ἑλληνικὰ κηρύγματα ὁ Μηνιάτης ἐμίμηθη τὸν ἐκκλησιαστικὸν ὄγητορ τῆς Ἰταλίας Σένιερη καὶ τὸν διδάσκαλόν του

Φραγκίσκον Σκούφον ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ φανῇ ὑπέρτερος.

Ὀταν ὁ Τουρκοβενετικὸς πόλεμος εἶχεν ἐνθουσιάση τοὺς Ἐλληνας καὶ μάλιστα τοὺς Ἐπτανησίους ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ὅπλων, ὁ Μηνιάτης, ἐκπροσωπῶν τὸν γενικὸν ἐνθουσιασμόν, ἔξεφώνησε πανηγυρικὸν λόγον ὑπὲρ τοῦ τυραννούμενον γένους. Ὁ λόγος ἐκεῖνος εἶναι ἡ πλέον εὐγλωττος σελὶς ἐξ δυον ἐγράφησαν κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνας τῆς δουλείας τοῦ γένους. Αἱ κατανυκτικὰ τοῦ Μηνιάτη δεήσεις συνεκίνησαν κάθε οὐληνικὴν ψυχὴν καὶ ἀνεπιέρωσαν τὸ ἐθνικὸν φρόνημα.

“Απειρα καὶ ἐκφραστικὰ εἶναι τὰ ορητορικὰ σχῆματα τῶν ἀντιμέσων, τὰ δποῖα μεταχειρίζεται ὁ Μηνιάτης εἰς τὸ προοίμιον τοῦ πάθους τῆς πρώτης τεσσαρακονθημέρου περιόδου.

«Γνωρίζεις ἐκεῖ εἰς τὴν πλάσιν τοῦ ἀνθρώπου ἔνα ἔργον, μὲ τὸ δποῖον ἐστεφάνωσεν ὅλα του τὰ ἔργα ὃ θεός καὶ γνωρίζεις ἐδῶ εἰς τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ μίαν ὀνομίαν, μὲ τὴν δποῖαν ἐπλήρωσεν ὅλας του τὰς ὀνομίας ὃ ἀνθρωπος. Ξανοίγω ἐκεῖ μίαν ἀπειρον ἀγάπην τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον, ἐδῶ μίαν ἀπειρον ἀγαριστίαν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν θεόν, καὶ δὲν ἡξεύρω τί περισσότερον νὰ θαυμάσω ἢ τί περισσότερον νὰ ἐλέγξω. Τοῦτο ἡξεύρω, πῶς ἐξίσου πρέπει νὰ κλαύσω καὶ τὸν θεόν, δποῦ τόσα ἔπαθε καὶ τὸν ἀνθρωπον, δποῦ τόσα ἔτόμησε. Ἔγὼ δὲν ἔχωρίζω τὸν ἔνα πρέπει νὰ κλαύσω καὶ τὸν ἀνθρωπον, δποῦ τόσα ἔτόμησε. Ἔγὼ δὲν ἔχωρίζω τὸν ἔνα πρέπει νὰ κλαύσω καὶ τὸν ἀνθρωπον, δποῦ τόσα ἔτόμησε. Διατί, ὅταν θρηγῷ τὰ πάθη, ἔγὼ ἀπεικάζω τὴν ἀφορμὴν τῶν παθῶν. Ὁταν μετρῶ τες πληγές, ἔγὼ ευρίσκω τὰ χέρια δποῦ τές ἀνοιξαν. Ὁταν θεωρῶ ἐκεῖνον δποῦ τὸν ἐσταυρωθῆ, θεωρῶ καὶ ἐκεῖνον δποῦ τὸν ἐσταύρωσε· καὶ εἰς τὸν θάνατον ἐνὸς ἀδικοφονεύμενον θεοῦ ἔγὼ ξανοίγω ἀνθρωπον τὸν φονέα.

«Τινάζεται, στρέφεται, σπαράσσεται, δέρνει μὲ τοὺς πόδας τὸν ἀέρα, τρέχει μὲ τὰ χέρια τώρα εἰς τὸν δεσμοὺς καὶ τώρα εἰς τὴν πληγήν. Ἄναγκρίζει μὲ ἀγριωμένον βλέμμα τὰ μάτια, στενάζει θλιβερά, βιάζεται ἔως τὴν ὑπερηφάνησην της προήν, δὲν δύναται μῆτε ν' ἀποθάνῃ μῆτε νὰ ζῇ, καὶ ἔως τόσον δποῦ δὲν λαμβάνει ἔνα τέλειον θάνατον δοκιμάζει τὴν ἀγωνίαν μυρίων θανάτων».

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ περὶ Κολάσεως λόγου ὁ Μηνιάτης παριστάνει πόσον εἰς τὴν κόλασιν αὐξάνει ἡ ἀπελπισία ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῆς περασμένης ζωῆς.

«Ἄχ! ζωὴ ἀπερασμένη, ἡ στοχασθῶ τὴν βραχύτητά σου ἡ συλλογισθῶ τὸ μάκρος σου, ζα μοὶ εἶναι πικρὰ ἡ ἐνθύμησίς σου. Ἄχ!

χρόνοι χρυσοῦ, ἡμέρες πολύτιμες δύοντας ἐδιαβή-
κατε, ἐγὼ σὰς ἔχασα καὶ ἔχωσα ὅλα. Ποῖος μοῦ
δίδει τῷρα μίαν ἀπὸ ἐκεῖνες τές ὥρες δύοντας
ἔφαίνοντο τόσον μακρές; Τίς μὲ δίδει ὀλίγον
ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν δύοντας ἢ ἔξωθεν εἰς
ἄμαρτίες ἢ ἄφινα νὰ τρέχῃ εἰς ματαιότητες;
Ποῖος μοῦ δίδει μίαν μοναχὴν στιγμὴν νὰ
μετανοήσω; Μὰ δὲν εἶναι πλέον καίρος. Ὁ
καιρὸς ἐδιάβη καὶ ἐγὼ μόνον τὸν ἐπιθυμῶ μά-
ταια, καὶ ἔχω νὰ τὸν ἐπιθυμήσω αἰώνια...
'Ολίγον μέλει τὸ πταίσιμόν μου καὶ κόλασις αἰ-
ώνιος ἡ τιμωρία μου! "Ωνθύμησις πικροτάτη
καὶ μετάνοια ἀνωφελῆς!».

Ο Μηνιάτης, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ μι-
κρὰ αὐτὰ ἀποσπάσματα, ἐγνώριζε νὰ ἐνδύῃ
τὴν ἀρχαῖην παράστασιν τῶν ἰδεῶν του μὲ
τὸ ὕδαιον ἐνδυμα τῆς δημοτικῆς γλώσσης.

* * *

Εἰς τοὺς λόγους του δ Μηνιάτης εἶναι πάν-
τοτε κύριος τοῦ θέματος τὸ δυοῖον θὰ πραγ-
ματευθῇ. Ἀναμετρᾷ τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς
ἰδέας του εἰς τρόπον ἃστε ἀσυνειδήτως νὰ ἐπι-
ρεάζεται ὁ ἀκροατής.

Ἡ φαντασία του εἶναι ζωηρὰ καὶ γόνιμος
εἰς τὰς περιγραφάς, τὸ ὑφος του δρμονικόν.

Γνωρίζει νὰ ἔξεγείρῃ τὸν ἐνθουσιασμόν, τὸ
πνεῦμα τῆς θρησκείας τὸν ἐμψυχώνει καὶ τὸν
φλογίζει.

Αἱ δυμάιαι τοῦ Μηνιάτη δὲν εἶναι ξηρὰ δι-
δάγματα τῆς ἡθικῆς, δύος οἱ περισσότεροι λά-
γοι τῶν συγχρόνων ἐκκλησιαστικῶν ρητόρων,
τῶν δυοίων ὅλη ἢ δύναμις ἔγκειται εἰς μερι-
κὰς ἀνακραυγὰς δύοντας προκαλούν εἰς γέλωτα
μᾶλλον παρὰ εἰς κατάνυξιν.

Ο λόγος ὑπῆρξε πάντοτε διὰ τὸν ἀνθρωπὸν
ἐν δργανον εὐγενὲς καὶ διεφώτισε τὸν λαόν.

Ἡ εὐφράδεια εἰς τὸν ρήτορα πρέπει νὰ συν-
διάζεται μὲ πολυμάθειαν καὶ σοφίαν. Ο Κι-
κέρων ξεχωρίζει τὴν ἀτλῆν εὐχέρειαν τοῦ λέ-
γεν ἀπὸ τὴν ρητορικὴν εὐγλωττίαν, διμολογεῖ
δὲ διὰ τὴν ρητορικὴν του δεινότητα συνε-
τέλεσαν περισσότερον οἱ φιλόσοφοι παρὰ οἱ
ρήτορες. Ἡ εὐχέρεια τοῦ λόγου ἡμπορεῖ νὰ
εἶναι ἔνα δῶρον κοινόν, ἐνῷ ἢ ἀληθινὴ εὐγλωτ-

τία εἶναι δῶρον τῶν ὀλίγων διότι ἀπορρέει
ἀπὸ σπανίαν ἀτομικὴν μάθησιν καὶ ἴδιαιτέραν
πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν ἀνάπτυξιν.

Οι πλεῖστοι τῶν νεοελλήνων ρητόρων ἔχουν
ὑφος μεταφορικὸν καὶ τεχνητόν, δὲν εἶναι ὅμως
εὐγλωττοί. Ο Μηνιάτης δὲν εἶχε τὴν μηχανι-
κὴν εὐχέρειαν τοῦ λόγου τόσων κοινῶν ἀνθρώ-
πων, ἀλλὰ τὴν εὐγλωττίαν ἔκεινην ἢ δύοια
γνωρίζει τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα καὶ κατέχει
τὸ μυστικὸν νὰ τὰ ἔξεγείρῃ καὶ νὰ τὰ δαμάζῃ.

Τὸ λεκτικὸν τοῦ Μηνιάτη ἦτον, δύος καὶ
ἡ ζωὴ του, ἀγνόν, ἀπλούν, δημοτικόν, διὰ νὰ
δύναται ὁ καθεὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ. "Εχει μίαν
ἀρχιτεκτονικὴν συμμετρίαν, μίαν ὁραίαν καὶ
δυνατήν συνάφειαν μεταξὺ τοῦ ὑφους καὶ ἐκά-
στου θέματος τῶν λόγων του.

"Οσον διαφέρουν τὰ ἀνθρώπινα πάθη, τὸ
μῆσος ἀπὸ τὴν ἀγάπην, ἢ περιφρόνησις ἀπὸ
τὴν ἐλεημοσύνην, τόσον διαφέρει καὶ τὸ ὑφος
τοῦ Μηνιάτη, πότε σεμνὸν καὶ συνθετικόν, πότε
ὑπερθολικὸν καὶ ἔντονον, ὥστε νὰ ἐκδηλώνῃ
ἐντελῶς κάθε σκέψιν καὶ κάθε συναίσθημα.

'Ἐπὶ Βενετοκρατίας ἐν Ἐπτανήσῳ καὶ πρὸ¹
διλίγων ἀκόμη ἐτῶν, αἱ διδαχαὶ τοῦ Μηνιάτη
ἥσαν συνηθισμένη ἢ ἐσπερινὴ ἀνάγνωσις διαφό-
ρων οἰκογενειῶν. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς διέτασσον
δύος, κατὰ τὸ διάστημα τῆς Μεγάλης Τεσσα-
ρακοστῆς, ἀναγινώσκωνται εἰς τὸν ἐκκλησια-
ζομένους αἱ ὁραῖαι ἔκειναι διδαχαὶ.

'Απὸ τοῦ ἀμβωνος τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας
ἀντήχησαν εἰς διαφόρους καιροὺς εὐγλωττοί²
λόγοι, ἀλλὰ εἰς τὸν Μηνιάτην μόνον εὑρίσκω
μίαν πνοὴν ἀληθινῆς ζωῆς ἢ δύοια ἐπρεπε νὰ
διαπνέῃ ὅλην τὴν νέαν ἐλληνικὴν ρητορικήν.

"Αν ἔξαιρέσωμεν τὸν Μηνιάτην, τὸν Σκοῦ-
φον, τὸν Λάταν καὶ δύο τρεῖς ἀκόμη, δλων
τῶν ἀλλων αἱ φλυαρίαι καὶ οἱ ἀρχαῖσμοὶ δλί-
γον ἢ καθόλου θὰ χρησιμεύσουν εἰς τὴν νεο-
ελληνικὴν ρητορικήν, ἢ δύοια ἢ ἀντηχήσῃ
μίαν ἡμέραν, εἰς τὸν οἰκον τοῦ Κυρίου δύος
καὶ εἰς τὴν ἀγιοράν, ἐνδεδυμένη δλην τὴν ἀ-
πλούκην μεγαλοπρέπειαν τῆς δημοτικῆς μας
γλώσσης.

Ο Μηνιάτης δις γείνη παράδειγμα.
ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΡΥΛΛΟΥ

Τοῦ Σπύρου Μελᾶ

Γρύλλε, ποὺ μύρεσαι τὰ βράδνα
Τὸ θλιβερὸ σκοπό, τὸν ἵδιο,
Κι' ὅλο τὸν ἵδιο στὰ σκοτάδια
Καὶ στὸ φεγγάρι καὶ μὲ τ' ἀστρα
Σ' ἐρμιές, σὲ χῶρες καὶ σὲ κάστρα,
Τὸ μυστικὸ σκοπό, τὸν ἵδιο.

Γενιὲς περάσανε καὶ χρόνια
Κι' ἀκοῦσαν τὸ παράπονο σου.
Η πρώτη νύχτα κ' ἡ αἰώνια
Σ' ἔνοιωσε, γρύλλε, θὰ σὲ νοιώσῃ,
Κι' δταν γιὰ πάντα θὰ νυχτώσῃ
Θὰ ζῆς ἐσύ μὲ τὸ σκοπό σου.

Καὶ πόσο λίγο ἐγὼ σοῦ μοιάζω
Καὶ τὸ ἀστατό μου τὸ τραγούδι.
Χίλιον σκοπούς, χίλιονς ἀλλάζω.
—'Αποδυμιές, χαρὲς καὶ πόνοι—
Κι' ὅλο τὸ σρύνοντε κ' οἱ χρόνοι
Τὸ διαβατάρικο τραγούδι.

Ι λυκειὰ ψυχή, ποὺ κλαῖς τὰ βράδνα,
Δός μου νὰ μάθω τὸ σκοπό σου,
Πάντα τὸν ἵδιο στὰ σκοτάδια
Καὶ στὸ φεγγάρι καὶ μὲ τ' ἀστρα,
Σ' ἐρμιές, σὲ χῶρες καὶ σὲ κάστρα
Δός μου νὰ μάθω τὸ σκοπό σου.

Μὲ τὸ ρυθμό σου νὰ ταιριάσω
Χαρὲς καὶ λύπες σ' ἔναν πόνο.
Τὴν θεία γαλήνη σου νὰ φθάσω
Καὶ σ' ἔνα χάλασμα πρυμμένος
Νὰ κλαίω μονότορα, θλιμμένος
Μιὰ ἀγάπη μόνο, κ' ἔναν πόνο.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

τὸ δικέλλι, ιρούπησε τὸν κατήφορο, φωνάζοντας:
— Βρυκόλακας, χριστιανοὶ μ', βρυκόλακας!
Τὸ ἵδιο ἔκανε κι' ὁ παπᾶς, πετάζοντας τὴν λαμπάδα καὶ τὸ θυμιατήριο καὶ φωνάζοντας κι' αὐτός:
— "Αλυωτη! "Αλυωτη!

Ο κόσμος, ποὺ είταν γύρα - γύρα κέρωσε
ἀπὸ τὸ φόβο του. Δὲν είχε καν τὴν δύναμη νὰ
φωνάξῃ, οὔτε νὰ προντήξῃ. Τὸ δλάνοιχτο μνῆ-
μα τῆς Μάγισσας φαίνονταν στὰ μάτια τοῦ
κόσμου σὰν ἡ θύρα τῆς Κόλασης. Ο παπᾶς, κί-
τρινος σὰν τὸ φλωρὶ ἀπὸ τὸ φόβο του καὶ
λαχανιασμένος, τοὺς εἶπε:

— Φύγετε, νὰ φύγωμε, γιατὶ ἔχαθήκαμε!
Διάβολος μὲ κέρατα ἡ Πογδόρω γένηκε¹.

Ο κόσμος τραβήχτηκε περίφοβος στὸ χω-
ριό, μαζί μὲ τὸν παπᾶ καὶ τράβηξε ἵστα
στὴν ἐκκλησιά, δπου ἀρχισαν νὰ βαροῦν τὴν
καμπάνα, σὰ νὰ ἔτρεχε μεγάλος κίνδυνος. Μα-
ζεύτηκαν κι' οἱ ἄλλοι οἱ παπᾶδες κι' ὅσοι ἄλ-
λοι δὲν είχαν πάει στὸ παρεκκλήσι καὶ κοινο-
λογήθηκε σ' ὅλους τὸ βρυκολάκκιασμα τῆς
Πογδόρως τῆς μάγισσας, ποὺ μάγευε τοὺς κα-
λύτερους ἄντρες τοῦ χωριοῦ, τοὺς σήκονε τὸν
νοῦ, τοὺς ἔτρωγε τὸ βιὸ κι' ἐκκειοῦσε τὰ σπί-
τια τους. "Εγειναν συμβούλια καὶ παρασυμ-
βούλια καὶ τέλος ἀποφάσισαν νὰ στείλουν εἰ-
δηση σ' ὅλα τὰ πλησιόχωρα νάρθουν μὲ τοὺς
παπᾶδες τους τὸ πρῷο νὰ προσκαλέσουν σα-
ρανταπάπαδο καὶ τὸν δεσπότη ἀπὸ τὰ Γιάν-
νινα, ὅλη τῇ νύχτα τὸ Χωριό ν' ἀγυρπνήσῃ,
ἔχοντας κάθε σπίτι ἀναμμένη τὴν φωτιά του,
κι' οἱ παπᾶδες νάζουν δλονυχτιὰ στὴν ἐκκλησιά.

"Ετοι λάρωσε ὅλιγο τὸ Χωριό, μὲ τὴν
ἐλπίδα, ὅτι ὁ κόσμος ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα, τὸ
σαρανταπάπαδο, κι' ὁ δεσπότης θὰ κατώρθο-
ναν νὰ διώξουν τὴν βρυκολάκκιασμένη ἀπὸ
τὸν τόπο τους καὶ νὰ ήσυχάσουν.

***

Πρωῖ-πρωῖ ἀρχισαν νάζωνται τὰ πλησιό-
χωρα κι' οἱ παπᾶδες, καὶ ἀπάνω στὸ γιῶμα ἔ-
φτασε κι' ὁ δεσπότης ἀπὸ τὰ Γιάννινα. Ποτὲ
ἡ Βελτούστα δὲν είχε ἵδη τόσον κόσμο καὶ τό-
σους παπᾶδες. Τότε ἔγεινε τὸ μοναδικὸ θέα-
μα, ποὺ οὔτε στὴν Παλιωρῇ δὲν γένεται. Ο
δεσπότης μπροστά κι' οἱ σαράντα παπᾶδες δε-
ξιά του, ἀριστερά του καὶ πίσω του μὲ τοὺς
σταυροὺς καὶ τὰ ἔξαφτέρυγα, κι' ὅλος ὁ κό-
σμος, Βελτούστινοι καὶ πλησιοχωρίτες, παραπ-

¹ Αὐτὸς τὸ δίστιχο ἔμεινε ἀπὸ τότε καὶ λέγεται ἀ-
κόμα σ' ὅλα ἔκει τὰ χωριά.

σω, μ' ἀλαλαγμὸ καὶ μὲ τὰ «Κύριε-ἔλέησον»
τράβησαν γιὰ τὸν τάφο τῆς ἀλυωτῆς. Σὲ λίγο
ὅ δεσπότης μὲ τοὺς παπᾶδες, κι' ὅλος ὁ
λαὸς περικύλωσαν τὸν τάφο. Πολλῶν παπά-
δων εἶχε πιαστὴ ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸν φόβο τους.
Ἡ Πογδόρω φανίστηκε σ' ὅλο τὸ ιερατεῖο ἀ-
κέρια κι' ἀλυωτη, σὰ νὰ κοιμῶνται. Τὸ πρό-
σωπό της κι' ὅλο τὸ σῶμα εἴταν πασπα-
λισμένα ἀπὸ τὲς λυωμένες ἀσθετόπετρες ποὺ
τῆς εἶχαν φύει οἱ Κουρέντω, ἡ Βραβόρω, ἡ
Μπουργτάρω, ἡ Ραδοτόρω, ἡ Νιοχωρίτισσα κι'
οἱ λοιπὲς γυναικεῖς γι' ἀνάθεμα. Ο δεσπότης κα-
τέβηκε χειροπιασμένος ἀπὸ τοὺς παπᾶδες
μέσα στὸν τάφο, τὴν πάτησε στὰ σήκα, κι'
ἀκούστηκε ἔνα μεγάλο βογγητό, σὰν ἀπὸ
τὸν Κάτω Κόσμο, εἴτε ἀπὸ τὸ κόκκινο τὸ
βιβλίο του ὅλους τοὺς ἔξορκισμούς, κι' ὑ-
στερα βγῆκε πάλι χειροπιασμένος ἔξω καὶ
διάταξε ἀμέσως ν' ἀνοίξουν καινούργιον τάφο,
καὶ νὰ βγάλουν τὴν ἀλυωτη ἔξω. Σὲ μιὰ στιγ-
μὴ ἔτρεξαν πεντέξη ἀντρες στὸ χωριό, πήραν
δικέλι καὶ κασμᾶ καὶ γύρισαν σὰν ἀστρα-
πή. Ο δεσπότης σταύρωσε σ' ἔνα μέρος, εἶπε
ἔναν ἔξορκισμὸ καὶ μιὰ εὐκὴ καὶ διάταξε ν' ἀ-
νοίξουν σ' ἔκεινο τὸ μέρος τὸν τάφο. "Υστερα,
γυρίζοντας πρὸς τὸν κόσμο τοὺς εἶπε:

— Εὐλογημένοι χριστιανοί! Όλοι ποιὸς πο-
λὺ καὶ ποιὸς λίγο είμεστε ἀμαρτωλοί, καὶ γι'
αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ είμεστε σκληροί. Πρέπει
νὰ συχωροῦμε τοὺς ἀμαρτωλούς ἀδερφούς μας,
γιατὶ ἔτοι θὰ μᾶς συχωρήσῃ κι' δ πανάγιανος
Θεός μας. Αὐτὴ ἡ ἀμαρτωλή, εὐλογημένοι
χριστιανοί, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν συχωρητῆ
μας. "Εγὼ δὲν ἀμαρτωλὸς τὴν συχωρῶ πρῶτος.
Ο λαὸς στέκονταν ἀφωνος.

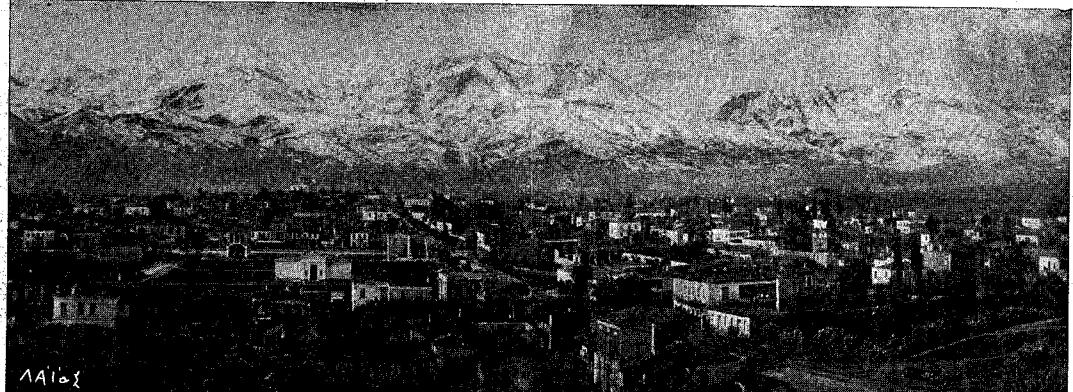
— Θεὸς σχωρέσ' τη!
Φώναξε δεσπότης.

— Θεὸς σχωρέσ' τη!

Φώναξε κι' δ λαὸς πέρα καὶ πέρα.

Ο τάφος εἴταν ἔτοιμος καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ
ἔβαλαν μέσα τὴν ἀλυωτη καὶ τὴν σκέπασαν μὲ
τὸ χῶμα. "Υστερα ἀπὸ ἄλλα τρία χρόνια, δ
ιδιος δεσπότης ξανάρθε ἀπὸ τὰ Γιάννινα
κι' ἀνοίξε τὸν τάφο της μὲ τοὺς παπᾶδες τὸν
χωριοῦ καὶ τοὺς δημιογερόντους καὶ τὴν ηὐ-
ραν λυωμένη καὶ καταλυμένη, διότι στὸν
καινούργιο της τὸν τάφο τὴν συνάδεψαν τὰ
συχώρια τοῦ κόσμου, κι' ὅχι τὰ ἀναθέματα μὲ
τὲς ἀσθετόπετρες τῆς Κουρέντως καὶ τῶν
λοιπῶν γυναικῶν.

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ — ΣΠΑΡΤΗ

Αν εἰν ἀληθινόν, δτι αἱ πόλεις ἔχουν φυσιο-
γνωμίαν ὃσὰν τὰτομα καὶ ψυχὴν ἔχωρι-
στὴν ἡ καθεμία των, ἡ Σπάρτη βέβαια παρου-
σιάζει τὸν τύπον τῆς ἡρέμου καὶ ἀναιμικῆς—
ἄς εἰπω — πόλεως, εἰς τὰς φλέβας τῆς ὁποίας
η κυκλοφορία είνε βραδεῖα, σχεδὸν ἀστόχαστη
καὶ δ σφιγμὸς ἀργός καὶ σφίξεις ἀραιόταται.

Ο ἐμβαίνων διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν
Σπάρτην καὶ διασχίζων τὰς καθέτους πρὸς ἀλ-
λήλας, εὐθεῖας κ' εὐρεῖας ὁδούς της, νομίζει
δτι εἰσῆλθεν ἀποσδόκητα εἰς τὴν ὀνειρευτὴν
πόλιν τῆς γαλήνης, διὰ τὴν ὁποῖαν μᾶς διμιεῖ
κάποιος θρῦλος παλαιός. Η γαλήνη τῶν πραγ-
μάτων, καὶ τῶν προσώπων ἡ ἀγαθούσύνη, καὶ
τῶν βλεμμάτων ἡ ἡρεμία· ἡ ἀνύπαρκτος σχεδὸν
κοσμικὴ ζωὴ, ἡ μόλις τάπογεύματα τῶν Κυρια-
κῶν προσλαμβάνουσα ἑοτιαστικὴν δψιν, γύρω
εἰς τὴν πτάνταν τῆς Φιλαρμονικῆς· ἡ λανθά-
νουσα ἐμπορικὴ κίνησις, ἡ μόλις τὰς σαββα-
τιαίς ἀγορὰς ἀνανήφουσα διὰ τῆς συγκεν-
τρώσεως χωρικῶν ἀπὸ τὰ περίγυρα χωρία· ἡ
καυθήλωσις τῶν ἀργοσχόλων εἰς τὰ καθίσματα
τῶν τριῶν καφενείων τῆς πόλεως τὸ σβύσιμον
τῶν φώτων ἀπὸ τῆς ἐνάτης ἐσπερινῆς ὥρας,
— ὅλα αὐτὰ εἰνε τόσα σημεῖα ἀναγνωρίσεως,

παρέχοντα εἰς τὸν ταξιδιώτην συγκεντρωτὴν
τὴν ἐντύπωσιν δτι, διαβάς διὰ τῶν δύο παρὰ
τὸν Εὐρώταν γηλόφων καὶ τῆς ὁδοῦ "Οδώνος
καὶ εἰσελθῶν εἰς τὴν Σπάρτην, εἰσῆλθεν εἰς
τὴν Πόλιν τῆς Γαλήνης.

Φύσις ὁργῶσα καὶ γόρησσα περιβάλλει τὴν
Σπάρτην ἐλαιῶν γηραιός, ἀλλὰ παραγωγός

μορέαι δλοπράσινοι, φιλαγάθως παρέχουσαι τὸ
χλωρόν φύλλωμά των πρὸς διατροφὴν τοῦ
μεταξοσκώληκος λεῦκαι ἀργυρόφυλλοι, αεικινή-
τοι πλάτανοι πολύκλαδοι κοιλάς γύρω θαυ-
μαστή, ἀρδευομένη ἀπὸ αὐλακας καὶ μικρὰς
τεχνητὰς διώρυγας, ὑποκλεπτούσας τὸ ὄνδωρ τὸ
νωχελὲς τοῦ Εὐρώτα· κάμπος δπου ἡ φίλεργος
ζωὴ τῶν ἀγροτῶν κινεῖται καὶ κάμνει, διότι
«ἀσκεποῦς γῆς» οὐδὲ στρέμμα ἐν ὑπάρχει εἰς
τοῦ Εὐρώτα τὴν κοιλάδα· ἡ φυτεία ἡ ἀδιά-
πανστος εἰνε τοῦ πτωχοῦ γεωργοῦ καὶ τοῦ πλου-
σίου κτηματίου ἔχεισου τὸ ἔργον.

"Ολα γύρω εἰς ζωὴν, εἰς κοχλασμὸν ζωῆς
κινουμένης. Καὶ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν σπαρ-
γῶσαν ἀντιληπτῶς ζωὴν τῆς γύρω φύσεως ἡ
ζωὴ τῆς πόλεως μέσα, ἡ λεύψαιμος καὶ λει-
ψίωσις!

"Η Μοῖρα τῶν πόλεων, μοῖρα διπρόσωπος
καὶ ἀλλοπρόσαλλος, ἡ δποία τῶρα μὲν σκορ-
πίζει ἀνθη καὶ δάφνας καὶ δόξας ἐπάνω των,
τῶρα δὲ τὰς θερίζει σύρριζα μὲ δρέπανον ἀδυ-
σώπητον καὶ τὰς θάπτει ὑπὸ τέφραν ἐρειπίων
καὶ λησμοσύνης, εἰλεῖς γραπτὸν διὰ τὴν Σπάρ-
την νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν ίστοριάν τῶν πό-
λεων τὴν παραδοξοτάτην τῶν ἔξελλεων.

Κατ' ἀρχάς, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐρώτα
ἐκτίσθη ἡ ἀρχαία Σπάρτη, ἡ ἀντίτηλος τῶν
Ἀθηνῶν, τὸ χαλκεῖον, δπου ἐσφυρλατήθη ἡ
ἰσχυρὰ καὶ ἴδιότυπος πολιτεία τοῦ Λυκούργου
μὲ τὴν ίσχυρὰν καὶ ἴδιότυπον ζωὴν, τὸν ἴσχυ-
ροὺς καὶ ἴδιοτύπους πολίτας, διὰ τὰ δποία.

πρῶτα πρῶτα ἐδοξάσθη τόνομά της ἀφοῦ περιέφερε νικηφόρα τὰ δύτια τῆς ὅπλα τὴν Ἐλλάδα κ' ἐκυριάρχησεν αὐτῆς συνόλης, ὑπέκυψεν ἐπὶ τέλους καταρροπωθεῖσα ὑπὸ τῶν Θηβαίων εἰς τὰ Λεῦκτρα. Ὅποδὲ τὸ Ρωμαϊκὸν σκῆπτρον ἐπειταὶ ἡ ἴσοπέδωσις καὶ ἡ νέφρα ἡ χαρακτηριστική, ἡ ὅποια παντοῦ εἰς τὴν διουκήθεισαν χώραν ἐπεκράτησεν — Ἰδίως ὑπὸ τὸν τύραννον Νάβιν ἐδῶ. Ἀφοῦ δ' ὑπέστη πολλὰς καταστροφὰς καὶ δημόσιες ἀπὸ πολέμους, σεισμούς, λοιμούς, ἔσβυσεν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Κατὰ δὲ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὅχθης τοῦ Εὑρώτα ἀλλὰ βορειότερα τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως ἡ Λακεδαιμονία, πόλις νέα καὶ ἴδιορυθμος, ἰδρυμένη ἐπὶ τεσσάρων λόφων καὶ περιχαρακωμένη ἀπὸ καστρογύρισμα:

«μὲ πύργους καὶ μὲ τὰ τειχιὰ δλα μὲ τὸν ἀρβέτην»

κατὰ τὸ «Χρονικὸν τοῦ Μωρέως» ἐκεῖ ἐνθριάμβευσεν ἡ πίστις καὶ ἡ θεοσέβεια διὰ τοῦ δισίου Νίκωνος τοῦ «Μετανοεῖτε», ὁ διποῖος ἐδίδαξεν, ἐθεράπευσεν, ἐθαυματούργησε καὶ πολλὰ τεράστια ἐποίησε, ἐκεῖ ἐβασίλευσεν καὶ ὁ Λέων ὁ Χαμάραιτος, καταγόμενος ἀπὸ εὐγενῆ τοῦ Βυζαντίου οἰκον. Ἀλλὰ καὶ ἡ Λακεδαιμονία ἐσβέσθη μετ' ὀλίγον καὶ ἀπέμεινε καὶ ἀπομένει ἀκόμη μυστήριον διὰ τοὺς ἴστορικους ἡ γένεσις καὶ ἡ ὑπαρξίς της.

Οἱ Φράγκοι ὑστερον ἐπελθόντες καὶ λεηλατήσαντες τὴν χώραν ἐκτισαν φρούριον ἐπὶ ἡμιμάστου ἐπάνω εἰς τοὺς προβούνους τοῦ Ταῦγέτου, μιᾶς ὡραῖς δρόμον μακρὰν τοῦ Εὑρώτα καὶ τῶν θέσεων τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Λακεδαιμονίας· κάτωθεν τοῦ φρούριον ἐσυνοικίσθη ταχέως, ἀλματικῶς κ' ἐπυκνώθη κ' ἐμεγαλύνθη πόλις, ἡ ὅποια προωρίσθη ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ διαιωνίσῃ τὴν παράδοσιν τῆς Σπάρτης, διφ' ἐτέρου δὲ νὰ ὑψωθῇ εἰς πρωτεύουσαν καὶ βασιλίδα τοῦ Μωρέως καὶ κέντρον ἐμπορίου σπουδαῖον καί, μετὰ τῆς Πόλεως τὴν ἄλωσιν, εἰς πρωτεύουσαν τῆς ἐλευθέρας γωνίας τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ θρόνον Παλαιολόγων καὶ Κατακούζηνῶν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Μυστρᾶς, ἀπὸ τὴν Ἰδίαν καὶ αὐτὸς μοιρωμένος Μοῖραν — ἀλλοίμονον! — μετὰ τὸ ὑστερινὸν τάνυμα τῶν φοιλιδωτῶν πτερῶν τοῦ Δικεφάλου, ἀφοῦ εἶδε νὰ κυματίζουν ἐπάνω τῶν ὅδοντωτῶν φραγκικῶν του ἐπάλξεων

ἐναλλάξ καὶ κατ' ἐπανάληψιν αἱ σημαῖαι τῆς ἡμισελήνου καὶ τοῦ Κινετικοῦ λέοντος, ἐπειτ' ἀπὸ ἑκατὸν ἐτῶν τουφοδυναστείαν, ἐπειτ' ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἀπὸ προσκαιρινὴν πενιχρὰν τιμὴν πρωτευούσης τοῦ νομοῦ Λακωνικῆς, ἔσβυσεν ἀδόξως καὶ ἀδίκως.

Ο ποιητικῶτατος Λουδοβίκος τῆς Βαυαρίας δραματισμὲς εἰς στιγμὴν οἰστρηλατήσεως δύο δράματα καὶ δύο ἀναγεννήσεις, τὰς ἀντιξῆλους βασιλίδας τῆς ἀρχαίας Ἐλλάδος, τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Σπάρτην, ἀνακυπτούσας καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν αἰώνων τὴν ἐφραν καὶ μαρμαρούσας ἀπὸ μαρμάρων πεντελικῶν καὶ λακωνικῶν ἀναλαμπάς, καὶ στεφανωτὰς ἀπὸ ἵα Υμηττοῦ ἐκείνην, λευκάνθεμα Ταῦγέτου οὐτήν, ἐνέπνευσεν εἰς τὸν ἀείμνηστον νίόν τον τὰ δύο ἐκεῖνα διατάγματα διὰ τῶν δοπίων ἐφαντάσθη, ὅτι ὃσαν διὰ μαγικῆς ὁράβον θ' ἀνέζη ὀλόσωμος ἡ καθεμία των, μὲ τοὺς ναούς των τοὺς καλλιτύλους, μὲ τοὺς πολίτας των, μὲ τὴν δόξαν των καὶ τὴν ἀκμὴν τὴν παλαιάν.

Ἄλλ' οἱ ποιηταὶ ἀπὸ τὸν πρῶτον "Ομηρον, ἔως τὸν τελευταῖον τῆς τελευταίας γενεᾶς τῆς οἰκουμένης, θὰ εἴνε ποιηταὶ καὶ θὰ κτίζουν

ΧΩΡΙΚΗ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ γραφ. π. ΡΟΥΜΠΟΥ

παντοτεινὰ πύργους ἀφθάστους ἐπάνω εἰς τῆς φαντασίας των τὰ σύννεφα καὶ θὰ σπείρουν ἀνθη ὑπεροχόσμια εἰς τῶν ὄνειρων των μέσα τὴν ὅμιλην.

Λατρευτῆς τῆς ἀρχαιότητος τῆς κλασικῆς ἀνερμάτιστος ὁ ἐστεμμένος φιλέλλην ἡθέλησε νὰ συνοικισθοῦν αἱ νέαι Ἀθῆναι καὶ ἡ νέα Σπάρτη ἐπὶ τῶν θέσεων τῶν ἀρχαίων πόλεων καὶ, φυσικά, εἰς τὰ ἐρείπια των ἐπάνω. Καὶ ἡ Σπάρτη, κτισθεῖσα εἰς ὀλίγον ἐτῶν διάστημα ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Διατάγματος τοῦ 1832 καὶ ἀντλήσασα τὴν ζωήν της ἀπὸ τὸν γηραιὸν Μυστρᾶν, τοῦ ἀπερρόφησε τὸ αἷμα δλον καὶ τὸν ἐνέκρωσε σιγὰ - σιγά. Οἱ πλεῖστοι, καὶ μάλιστα οἱ εὔποροι Μυστριῶται, ἐλκυόμενοι ἀπὸ τὰς εὐκολίας αἱ ὅποιαι παρείχοντο εἰς τοὺς πρώτους οἰκιστὰς τῆς νέας πόλεως, ἀφήκαν οἴκους καὶ ὑποστατικὰ κ' ἐμετοίκιζαν εἰς τὴν Σπάρτην, τὴν δποίαν ἐφαντάζοντο ἀλληλην γῆν τῆς ἐπαγγελίας· μετά τινα ἔτη ἐρημώθη σχεδὸν ὁ Μυστρᾶς καὶ ὀλίγαι μόνον παλαιαὶ οἰκογένειαι ἀπέμειναν, ὃσαν διὰ νὰ συγκρατήσουν τὴν δοξασμένην παραδοσιν καὶ τοὺς ἀποσυνθεμένους λίθους τῶν «σεραγιῶν τῆς Βασιλοπούλας».

Καὶ δὲν εἴχαν ἀδίκον οἱ στοχαστικοὶ καὶ φιλοπάτριδες ἐκεῖνοι Μυστριῶται, οἱ ὅποιοι ἐργοπιταν τὸν λίθον των καθεῖς εἰς τὸ ἀνάθεμα, τὸ ὅποιον γιγάντιον ὑψώθη ἀναμεταξὺ Μυστρᾶς καὶ Σπάρτης, κατὰ τὴν μετοικεσίαν τῶν κατοίκων τότε.

Ἡ δὲ δημοτικὴ Μοῦσα, ἡ ὅποια διμιεῖ δι' ὅλα μὲ τὸ δυμόσιον τὸ ἐδικόν της, τὸ εἴπεν εἰς ἐν μόνον δίστιχον ἐπιγραμματικώτατα:

Παρῶρι, μὲ τὰ κρύα νερά, κι' Ἀγιάννη μου,
Γιὰ τὰνδη,
Κ ἐσύ, περίφημε Μύστρα, σᾶς χάλασεν ἡ
Σπάρτη...

Ἡ νέα Σπάρτη ἐκτίσθη πλησίον τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως κ' ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ρωμαϊκῆς ἐν μέρει. Αἱ οἰκοδομαὶ τῆς εἰν' εὐπρόσωποι, αἱ πλεῖσται δὲ τῶν οἰκιῶν περιβάλλονται ἀπὸ κήπους μὲ διάφορα καρποφόρα, πρὸ πάντων ἐσπεριδοειδῆ.

Τὸ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον της, τοῦ ὅποιου τὸ σχέδιον εἰν' ἔργον τοῦ μεγάλου Βιενναίου ἀρχιτέκτονος Hansen, εὐρυνθὲν φέτος διὰ προσθήκης δύο πτερώγων, στερεωτάτων ἀρχιτεκτονικῶς, περικλείει σπουδαιότατα, Ἰδίως διὰ τὴν ιστορίαν τῆς τέχνης, ἀνάγλυφα ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς καὶ ἀγαλμάτια σεμνά, τῶν ὅποιων τὰ λιτὰ

ΧΩΡΙΚΗ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ γραφ. π. ΡΟΥΜΠΟΥ

καὶ πρωτογενῆ περιγράμματα ἐνθυμίζουν σχῆματα προρραφαλητῶν ζωγράφων. Καὶ εἰς μίαν γωνίαν εἴνε στημένον — χάρμα δφθαλμῶν — ἀνάγλυφον ἐξόχου τέχνης, ἔργον ἀττικοῦ ἐργαστηρίου, πατὰ Φύλιον, παριστάνον τὸν Ἀπόλλωνα μὲ χιτῶνα ποδήρη, κρούοντα διὰ τῆς ἀριστερᾶς λύραν, κρατοῦντα δὲ διὰ τῆς δεξιᾶς κύπελλον, εἰς τὸ ὅποιον ἀβροτάτη "Ἄρτεμις μὲ γόνησσαν στάσιν προχέει κάτι ἐκ μικρᾶς ὑδρίας.

Πλὴν τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Μουσείου ὑπάρχουν εἰς τὴν Σπάρτην τρία ψηφιδωτὰ δώματα καὶ μὲν ἐποχῆς, ἐκλεκτοτάτης δύμως τέχνης, δομοια τῶν ὅποιων μόνον εἰς τὴν Ιταλίαν βλέπομεν: ἡ Εὐρωπή ἐπὶ τοῦ Ταύρου-Διός, ὁ Ἀχιλλεὺς μὲ τὰς μυγατέρας τοῦ Λυκομήδους, ὁ Ὁρφεὺς ἡμερόνων διὰ τῆς λύρας του τὰ θηρία· τὰ δύο πρῶτα τὰ διόπτρα τοῦ Κράτους, τὸ τρίτον ὑπὸ διαπραγμάτευσιν πρὸς ἀγορὰν μεταξὺ Κράτους καὶ ἴδιοκτήτου ἀπὸ δώδεκα ἐτῶν δλοκλήρων!

Εἰς περίβλεπτον ἐπάνω λόφον, πλησίον τῆς ἀριστερᾶς ὅχθης τοῦ Κνακίωνος, παραποτάμου τοῦ Εὑρώτα, εἴνε κτισμένος ὁ μητροπολικὸς ναὸς τοῦ Εναγγελισμοῦ, μὲ σχέδιον ἀπλοῦν καὶ κομψόν, εἰς τὴν ἀντίθετον δὲ ἀκρανότερον τῆς πό-

λεως, παρὰ τὴν πρὸς Τρίπολιν ὅδὸν θὰ θεμέλιωθῇ μετ' ὀλίγον καιρὸν δὲ ναὸς τοῦ πολιούχου τῆς Σπάρτης δόσιον Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ βιογράφος του: «ἢν εὐδαίμων ἡ Λακεδαιμώνιος τοιούτου ἀκέστορος καὶ πολιούχου εὐμοιρήσασα».

Αντικρὺ δὲ τοῦ προσωρινοῦ παρεκκλησίου τοῦ δόσιου εὑρίσκεται τὸ γυμναστήριον, ἐν τῷ τελειοτάτῳ ἐπαρχιακῷ, ἀνῆκον εἰς τὸν «Σπαρτιατικὸν γυμναστικὸν σύλλογον», ὃ ὁποῖος καὶ μπάνταν χαλκῶν ὁργάνων συντηρεῖ.

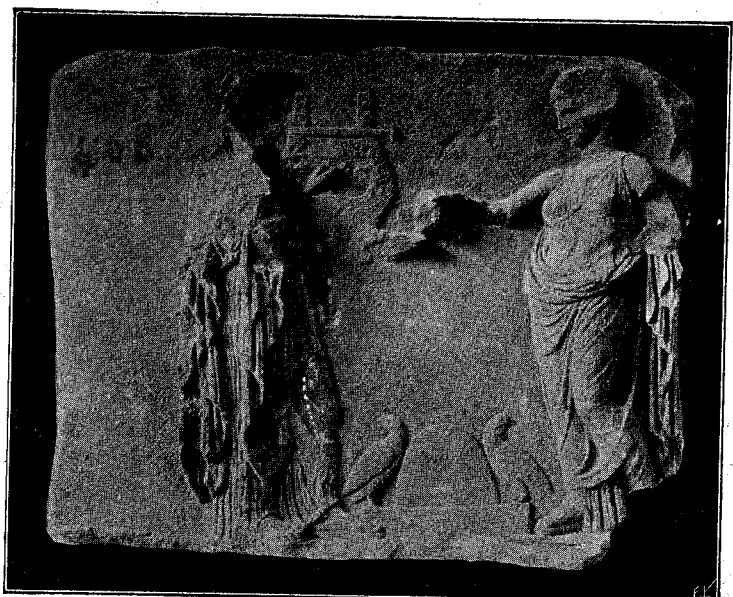
Ἡ δὲ βιομηχανία τῆς πόλεως εἶναι σχεδὸν μοναδική: ἡ μεταξοκλωστική. Οἱ πλεῖστοι τῶν κεφαλαιούχων διευθύνονται ἐργοστάσια, ὅπου ἔξακόσια περίπου κοράσια τῶν περιχώρων ἀναλύουν τοὺς μεταξοβόμβυκας εἰς λεπτοτάτην, σχεδὸν ἀραχνίνην κλωστήν. Ἐπτὰ τοιαῦτα ἐργοστάσια λειτουργοῦν τῷρα δι' ἄτμοῦ. Καὶ κάθε μικροεπιχειρηματίας ἡ μικροεμπορευόμενος Σπαρτιάτης δὲν βλέπει τὴν ὥραν πότε ν' ἀποκτήσῃ ὀλίγα χρήματα «διὰ νὰ στήσῃ καὶ αὐτὸς δύο μαγγάνια, νὰ βγάζῃ μετάξι». .

Τὰ καταστήματα αὐτὰ τὰ τροφοδοτεῖ ἡ ἐπαρχία ὅλη, στέλλουσα εἰς τοὺς λέβητάς των ὅλην τὴν κουκουλοπαραγωγήν της. Ἀλλά, μὴ ὑπάρχοντος πνεύματος συνεταιριστικοῦ ἐν Λακεδαιμονίῳ — καὶ ποῦ τάχα ὑπάρχει τοιούτον εἰς τὴν Ἑλλάδα; — ἀντὶ νὰ τροφοδοτοῦν αὐτὰ μέγα καὶ τέλειον μετοξούφαντήριον ἐν Σπάρτῃ, οὕτως ὥστε δὲ μεταξίνος πλοῦτος, εἰς ἀπὸ τοὺς

καὶ τόσους δασμοὺς καὶ τόσα διάμεσα κέρδη!

Οἱ χαρακτῆρι τοῦ Σπαρτιάτου, τελείως ἀρμονισμένος μὲ τὸν χαρακτῆρα τῆς πόλεως του, εἴναι ἥπιος, γαλήνιος, γλυκύς: ὡς γνήσιος ἀπόγονος τοῦ Λυκούργου σέβεται τὸν νόμον καὶ πληρόνει ἀγοργύστως καὶ ἀνελλιπῶς τὸν φόρους, μολονότι ἡ πολιτεία, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Βασιλείου φέρεται πρὸς τὴν Λακεδαιμονίαν ὡσὰν μητρυιά, καὶ τὴν πρατεῖ ἀποκλεισμένην ἀπὸ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Εἰκοσιεξάρδον συνεχές βασανιστικὸν ταξεῖδι χρειάζεται ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἕως τὴν Σπάρτην.

Ἡ συγκοινωνία... Ἡ συγκοινωνία μὲ τὸν τόπον αὐτὸν, ὃ ὁποῖος θὰ ἦτο τὸ θαύμασμα καὶ τὸ προσκύνημα Ἑλλήνων καὶ ἔνων εἰς κάθ' εὐνομούμενον κράτος, καὶ διὰ τὰς φυσικὰς καλλονάς του καὶ διὰ τὴν ἔνδοξον ἴστορίαν του καὶ διὰ τὰς ἀρχαιότητάς του, κλασικὸς καὶ Βυζαντινός, εἶναι τὸ μέγα ζῆτημα τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ὁποῖοι κάθε τόσον ἔξεγείρονται εἰρηνικῶς καὶ ἡπίως - ἔως τῷρα τοῦλάχιστον - καὶ ζῆτοῦν τὸ καταπατούμενον δίκαιον των. Ἡ «Ἐπαρχιακὴ Συνέλευσίς» των, ἰδιότυπον σωματείον, εἰδικῶς καὶ μόνον διὰ τὸ σιδηροδρομικὸν ζῆτημα ἱδρυθὲν κ' ἔδρευον ἐν Σπάρτῃ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκπροσωποῦνται δι' ἐπιτροπῶν οἱ δῆμοι ὅλοι τῆς ἐπαρχίας ἀφ' ἐνδός καὶ ἡ «Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Λακεδαιμονίων» ἀφ' ἐτέρου ἐν Ἀθήναις, ἔργαζονται τῷρα

ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΑΡΤΕΜΙΣ — ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ

ΟΔΟΣ ΣΠΑΡΤΗΣ — ΜΥΣΤΡΑ

ὑπὸ τὴν προεδρείαν δύο ἐπισκόπων, τοῦ Μονεμβασίας καὶ Λακεδαιμονίου καὶ τοῦ Μεσσηνίας, Λακεδαιμονίου τὴν καταγωγήν, καὶ ἀγνίζονται ὑπὲρ ἐπιτυχίας τοῦ κοινοῦ πόλου των. Ἀλλὰ πότε τάχα δ' ἀκούσθη εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώπα τὸ πρῶτον σφύριγμα τῆς ἀτμομηχανῆς; .

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ χωρικοὶ μεταναστεύουν πατὰ ἐκατοντάδας, ἀφίνοντες τὰ φορτία νὰ σκωτιάζουν, ὀφοῦ τὰ προϊόντα τῆς γῆς δὲν ἔχουν ποῦ νὰ καταναλώσουν. Κ' ἐρημόνονται οἱ δῆμοι καὶ ἀποφυλλίζεται ὁ ὁραῖος στέφανος τῶν χωρίων, ὃ ὁποῖος περιβάλλει τριγύρω τὴν Σπάρτην. Ὁ Ἄγιαννης, τὸ Παρόδι, ὁ Μυστρᾶς, ἡ Μαγούλα, ἡ Καλογωνιά, τὰ ὑδατοχέμαστα χωρία τοῦ διοπρασίνου κάμπου, καταντοῦν δλονὲν ἐρημητήρια, ὅπου διαιτῶνται γέροντες μόνον, παιδία καὶ ζωντοχήρα, ἀδιάζευκτοι καὶ γεροντοκόραι, αἱ δῆμοι εἰοιμάζουν παντοτεινὰ τὰ προικιά των καὶ περιμένουν παντοτεινὰ τὸν ὀνειρεύτὸν νυμφίον ὃ ὁποῖος δὲν φθάνει — ἀλλοίμονον! — ἀπὸ τὸ ταξεῖδι του τὸ μακρινόν.

Καὶ μόνοι αἰώνιοι καὶ ἀμετάπτωτοι, Τιτᾶνες δέξις καὶ μεγαλείου μένουν ὁ Ταῦγετος ἐκεὶ ἐπάνω, ὁ Εὐρώπας ἐδῶ κάτω. Ὁ Ταῦγετος, ὁ αἰθερογείτων μὲ τὰς χιονοστεφανώτους κορυφογραμμάς καὶ τὰς πολυναυτιλάλους φάραγγάς του ὁ Εὐρώπας, ὁ ποταμὸς τῆς Ἐλένης, ὃ ἀναβαπτισμένος Ἰοης, κατάμεσα κοίτης δια-

πλάτου κυλίων ὀλιγοστὸν καὶ νωχελές νερόν, κάποτε δύως καὶ φοβερὸν χειμέριον κῦμα, τὸ δόποιον τὰ πάντα παρασύρει, διπος τὸ λέγει καὶ τὸ δημῶδες δίστιχον:

Ο Νίρης φέρει κούτσουρα, κ' ἡ θάλασσα
Γιαθάρια
Κ' ἡ Κελεφίνα ἡ φόνισσα φέρει τὰ παλληλάρια.

Ἀναμέσον δὲ τῶν δύο γιγάντων ἡ Πόλις τῆς Γαλήνης.

Γύρῳ τῶν στενῶν, τῶν ἀραιῶν οἰκιῶν καὶ τῶν κήπων μὲ τὰ χρυσᾶ μῆλα, ὑπεράνω τῶν ἐρημικῶν δρόμων — λεωφόρων χωρὶς λαὸν — ἀτμόσφαιρα κεκορεσμένη, νομίζεις, ἀπὸ κάποιον ἀρωματικὸν ἀνόσφρακτον καὶ ἀσύλληπτον, ὡσεὶ ἀλόγης μακρινῆς θυμίαμα, δόξα τῆς παλαιᾶς βασιλίδος ἐπικρέμαται... .

Ἡ Ἀκρόπολις παρέκει, εἰς πέντε λεπτῶν ἀπόστασιν πρὸς τὰ βόρεια, γυμνὴ λίθων· οἱ Σπαρτιάται οἰκονυραδοί καὶ οἱ Λαγκαδινοί οἰκοδόμοι ἀλληλεγγύως τὴν ἐσύλησαν, τὴν συλοῦν τόσας σελίδας τῶν Λακωνικῶν τοῦ Παυσανίου καταλαμβάνει ἡ περιγραφὴ τῶν καλλιμαρμάρων μνημείων· ναοί, ἡρῷα, θέατρον, γυμνάσια, στοά, ἀνδριάντες, δλα δσ' ἀπετέλουν τὸ θαύμασμα τῶν παλαιῶν, σήμερον ἔξηλείφθησαν τελείως καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ ἀπὸ τῶν ἐγκάτων ἀκόμη τῆς γῆς, ἔως τὸν ἔσχατον ἀργὸν λίθον.

Ο Σατωμπριὰν πρὸς ἐκατὸν ἀκριβῶς ἐτῶν, κραυγάσας ἀπὸ τῶν τῆς κόργης τοῦ θεάτρου μ' ὅλην τῶν πνευμόνων του τὴν δύναμιν: «Λεωνίδα!» δὲν ἔλαβεν ἀπόκρισιν ἀπὸ τὸν ἀντίλαλον καμπίαν, κ' ἐπίστευσεν ὅτι ἡ Σπάρτη ή Ἰδία ἔχει λησμονήση τὸν ισόθεον ἡρῷα τῆς.

Σήμερα δὲν ὑπάρχει σχεδὸν οὔτε τὸ κοῦλον τοῦ ἐδάφους, ὡργωμένου τῷρα καὶ βωλοκοπημένου, δλα νὰ φωνάξῃ ὁ νέος ἀναζητητὴς τοῦ παλαοῦ μεγαλείου: «Τερόσυλοι!».

Καὶ δύως είδαν θώκους γύρω καὶ κίονας ναῶν γυρμένους καὶ ἀνάβαθμα καὶ παραστάτας τόσον διαγραφείτων «Οδοιποριοῦ», δσον καὶ ἄλλοι περιηγηταί, ἀπὸ τὸν Giambetti (1465) ἔως τὸν Leake (1805).

Στρέφων δύως τὸ βλέμμα πρὸς τὰ γύρω καὶ ἄνω καὶ κάτω ἀπὸ τοῦ λόφου τῆς Ακρόπολεως ἀντλεῖ ὁ παροδίτης μὲ τὰς αἰσθήσεις δλας ἀπὸ τὰς πηγὰς τῆς ἀσυγκρίτου δρασιάτος τῆς Λακεδαιμονιακῆς φύσεως. Ο λευκοχαίτης καὶ πολυχάραδρος Ταῦγετος μὲ τὴν πρασινοκόσμη-

τον παρθενικήν τῶν παρορείων χωρίων δι παλαιὸς Μυστρᾶς, δι νέος Μυστρᾶς, δι Ἀγιάννης, ὥσταν νῦμφαι Ναϊάδες καὶ Ἀμαδρυάδες χειροκρατούμεναι εἰς χορὸν γύρω τοῦ γηραιοῦ. Οἱ Εὐρώτας κάτω πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, μὲ τὰ βαθυπρόσινα λεῦκα του καὶ τὴν ἀπέραντον ἀργυροῦζουσαν κοίτην του. Τὰ Μενελαῖα ἐκεῖθεν τοῦ Εὐρώτα ἐρυθρά, χθαμαλά, χαῦνα εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὸ καταντικὸν ἄκαμπτον μεγαλεῖον τοῦ λευκοῦ γέροντος.

«Ἐξει κάθε βῆμα κελαρύζουν καὶ δροσίζουν μικραὶ χαράδραι, διὰ τῶν δποίων τὸ χιόνι, τὸ λευκαῖνον τὰς κορυφὰς τοῦ Ταῦγέτου καὶ διαρρέον ἀνυπόμονον ἐπάνω εἰς τὰς πλευράς του, ἔρχεται νὰ βρέξῃ τὸ φλογισμένον χῶμα. 'Αλλ'

δι παράδεισος αὐτὸς εἶνε κοιμητήριον. Τὰ κυπαρίσσια ἀπομνημονεύουν ἐδῶ ἔνδοξον πένθος». Αὐτὰ γράφει ὁ Μαυρίκιος Μπαρρεὺς εἰς τὸ περουσινόν του βιβλίον. «Τὸ ταξεῖδι εἰς Σπάρτην».

Πένθος ἀληθινόν, πένθος βαρὺ καὶ καταθλιπτικὸν βαρύνει τὸν τόπον αὐτὸν τὸν εὐλογημένον μὲν ἀπὸ τὴν θεὰν Φύσιν, ἀλλὰ κατηραμένον ἀπὸ τοὺς ταπεινοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ δὲν εἶχεν ἀδικον δι ταξειδιώτης, δι δποίος εἶχε τὸν ἡρωϊσμὸν νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὸ μαρτυρικὸν ἔως τὴν Σπάρτην ταξεῖδι, ὅταν ἀνέκραξεν:

— "Ω Σπάρτη, εἰσαι ή διὰ πάντοτε νικημένη ἀντίπαλος τῶν 'Αθηνῶν! . . .

ΑΓΙΣ ΘΕΡΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΡΑΠΟΥΔΙΑ

ΕΡΗΜΟΜΗΛΟΣ

"Αγριο νησάκι, ἐρημικό, τὸν ἀξενό σου βράχο ποὺ ὑψώνεις μέσ' 'στὸ πέλαγος τὸ μυριοφωτισμένο, κόρη τοῦ Αἴγαίου ἀρρενωπή, ποὺ λούζεις τὸ παρθένο πορμή σου μέσ' 'στὰ κύματα καὶ τὸν θαλασσομάχο βιορριᾶ καὶ μέσ' 'στὸ χρῶμα,

Χρώματα αἰθέρια, ποὺ ποτὲ τὸ χέρι καὶ τὸ στόμα, δὲν ἔρμηγενει. δλημερῆς γιὰ σένανε ταιριάζοντα σάννεφα μὲ τῆς αὐγῆς κι δι πόντος μὲ τὴν δύσι. . . . λευκὴ σπατάλη, ὀνειρευτή, καὶ γαλανὸ μεθύσι γιὰ πάντα σὲ σκεπάζοντα.

Κ' ἐκεῖ ποὺ ώραία κ' ἐρημική μὲ τῆς αὐγούλας ἵ αστρο ἔνπναξ καὶ τὰ πυρόβατα τ' ἄγρια γίδια τρέχοντα 'στοὺς βράχους σου, ζηλεύοντας, ἀπὸ μακριὰ ἀπὸ τὸ Κάστρο τῆς Μήλου, κόρες ταντυκὲς σὲ βλέποντες καὶ σ' ἔχοντα ἀπάρθενο καμάρι. . . .

Πῶς μοιάζεις μὲ τὴν "Αρτεμι! περήφανη μιὰ χάρι ἄγρια κι ώραία ἔχεις θεᾶς ποὺ ἐβράδυνε τὸ βῆμα καὶ τὴν λουσμένη κεφαλὴ 'σὲ πέπλο τὴν τυλίγει. . . . Νύμφη τοῦ Αἴγαίου ἐρημική, δι οὐρανὸς σ' ἄνοιγει λευκὴ ἀγκαλιά, σὰν 'σὲ θεὰ ποὺ ἀνάδυνες ἀπὸ τὸ κῦμα,

ΜΥΡΩΜΕΝΟ ΚΥΜΑ

Σὰν τὰ λιβάδια ή θάλασσα: δὲ δροσίες γεμάτη λυγῆ τῆς κυματοκορφές, χλόες θαρρεῖς ποὺ γέρονταν 'στὸ ζεφυρένιο χάδεμα, ἀναγελάει τὸ μάτι, κάμπον γαλήνη κ' ἥμερη ζωὴ σὰ νὰ τοῦ φέρονταν τὰ πέλαγα μπροστά του.

Γλυκοξυνπνῶντας ή ψυχὴ κι δ νοῦς μέσ' 'στὸ καράβι, ποὺ μοιάζει λίκνο 'σ τῶν ἀγρῶν τὴν πρωΐνη ενφροσύνη, τὸν φλοισθό ἀκοῦντε σὰν δειλὸ κονδούνισμα ποὺ ἀφήνει κοπάδι γύρω καὶ θωροῦν βοσκοί σὰ νάναι οἱ κάβοι κ' η ξέρες ποὺ μαυρίζουν.

Καὶ μιὰ πνοὴ μεθυστικὴ ἀπὸ τὸν πόντο βγαίνει καὶ τὸ πανάκι ἐπόλπωσε μὲ μῆρα ἀνθῶν. . . ὁ κῦμα, 'σὲ μὲ δὲν εἶναι ή εὐώδια ποὺ σὲ χαιδεύει ξένη 'στὸ δροσερό σου πέλαγος. ποὺ σὰν λιβάδι μοιάζει, ὅταν πλανάω τὸ βῆμα.

Μέσα 'στ' ἀπόγειο ποντόχεται τῆς Νάξου εἶναι χυμένες ἀπ' τῆς κυριες ἀναπνοές, κι ἀπ' τὸ κρασί ποὺ η Θήρα μαζὶ κι δι ηλιος γέννησαν, κι ἀπὸ τῆς ἀνθισμένες τῆς Ανδρου σου τῆς λειμονιές, κι ἀπὸ τῆς Χίου, ὁ κῦμα, τῆς μαστιχιές μυρώνεται τὸ πέλαγος σου γύρα!

ΚΩΝ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΒΙΟΝΟΜΙΑΣ

Η φαντασία εἶνε δημιουργικὴ λειτουργία. Διὰ τῆς φαντασίας πλάτεις ίνδαλματα. Διὰ τῆς ἐμμονῆς τοῦ στοχασμοῦ εἰς αὐτὰ φέρεις εἰς τὸ εἶνε πράματα καὶ εἰκόνα καὶ δομοίωσιν τῶν ίνδαλμάτων σου. Εάν τὰ δημιουργικά σου ταῦτα ἀφορῶσιν εἰς βλάβην ἄλλων, θὰ καταλήξουσιν εἰς ὄλεθρον σου. Εάν ἀφορῶσιν εἰς διφελος ἄλλων θὰ καταλήξουσιν εἰς εὐδαιμονίαν σου. Κατὰ θαυμαστὴν θείαν οἰκονομίαν δὲν πειθόνται εὐκόλως, διτὶ η φαντασία εἶνε δημιουργικὴ λειτουργία, ἀνθρώπῳ δὲν οἱ διαλογισμοὶ δυνατὸν νὰ ἀποβλέπωσιν εἰς βλάβην τῶν ἄλλων. Απαξ ἐπεισθῆς περὶ τούτου, τὸ πρῶτον ἀπαραίτητον προσόν καὶ ἐφόδιόν σου, εἶνε τὸ σθένος. Εἶνε ἐπάναγκες νὰ μάθης τί ἐστι σθένος καὶ πῶς ἀποκτάται. Σθένος εἶνε η ιδιότης ἐκείνη ητὶς σὲ ἀπομαρτύνει ταχύτατα ἀπὸ τὴν τάσιν τῆς ἀπογοητεύσεως. Σθένος εἶνε η ιδιότης ἐκείνη ητὶς σὲ κατόπιν νυκτὸς δακρύων καὶ ἀπελπισμοῦ καὶ δύδυνης, σὲ ἄγει τὴν πρωΐαν εἰς τὸν ἀνοικτὸν όρμοντα,

σου δι τη ίδεα σου θά θριαμβεύσῃ. "Έχεις σθένος. 'Άλλ' όποιος δι μετά τινας ή στάσις του κόσμου σε άποθαρρύνει. 'Άπογοητεύεσαι και άπελπιζεσαι. Δεν έχεις σθένος. Δύνασαι γάληνιαίως σθένος από την υπερτάτην πηγήν του σθένους. Μή λησμόνει την ουσία του σθένους. Ένθυμου δι σθένους είνε τὸ στοιχεῖον ἐκείνο διπερ ἀπελαύνει τὸ φύσιον. Είνε τὸ στοιχεῖον ἐκείνο διπερ διδει γνωστικάξιαν και τρόπον. Σθένος είνε ή ίδιότης ἐκείνη η τὸ στοιχεῖον ἐκείνο διπερ, ἐν περιπτώσει καθ' ήν αφνηδία τις συμφορά σὲ πλήξῃ, σὲ πείθει νὰ περιουσλέξῃς ταχύτατα τὰς δυνάμεις σου και λησμονήσις τὸ δυστύχημά σου ἐν τῇ νέᾳ σου προσπαθείᾳ πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ μετώπου σου. Σθένος είνε τὸ πνευματικὸν ἐκείνο στοιχεῖον διπερ πεπρωμένως δεσπόζει παντὸς ὑλικοῦ στοιχείου. Σθένος είνε μιστηριώδης τις πηγὴ ἐξ οὐ στοιχεῖον ται διηνεκῶς νέαι ίκμάδες, νέαι ίδεαι, νέα σχέδια, νέαι νέξεις πρὸς διαξαγωγὴν τοῦ ἔργου σου. "Εάν ἐφευρίσκετο συνταγὴ τις πρὸς ἀπόκτητιν σθένους, θὰ εὑρισκεν ἐν ἀκαρεῖ ἐκατομμύρια ἀγοραστῶν και θὰ ἐπωλεῖτο ἀκριβά. "Ἐν τούτοις ίδου ή συνταγὴ: Διηνεκῶς και γαληνιάως πόθει σθένος. Διηνεκῶς και γαληνιάως βλέπε διὰ τοῦ ὅμιματος τῆς ψυχῆς τὸν ἑαυτὸν σου πλήρη σθένους. Τὸ σθένος είνε οὐσία ἀδρατος, οὐσία πραγματικὴ δισ πραγματικὰ είνε πάντα ὅσα βλέπεις. "Οσον περισσότερον σθένος ποθεῖς και ἀντλεῖς, τόσῳ περισσότερον ἀπιτήδειος καθίστασαι νὰ ἀντλήσῃς και ἔλκης σθένος. Τὸ σθένος, ἔλκεις σθένος διπερ τὰ σφαιρίδια τοῦ ὑδραργύρου ἐλκύονται πρὸς ἄλληλα και ἀποτελοῦσι μίαν μᾶσαν. Τὸ ἀνθρώπινὸν πνεῦμα ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν τοῦ ἀντλεῖν σθένος ἐπ' ἀπειρον και δι' αὐτὸ προώρισται νὰ καθιυποτάξῃ καθ' ὅλοκληρίαν τὸν ὑλικὸν κόσμον και δεσπόσῃ αὐτοῦ. Σθένος ίκανὸν δύνασαι ν' ἀντλήσῃς μόνος ἀν' ἄλλη ἔτι περισσότερον ἐν συμπράξει μετ' ἄλλων οἵτινες ἀναγνωρίζουσι τὸν νόμον δι τὸ δισ περισσότεροι διάνοιαι συνενούνται πρὸς ἀντλησιν σθένους, τόσῳ περισσότερον σθένος ἔκαστος λαμβάνει διὰ τῆς συμπράξεως ταύτης ή ήνωμένης ἀντλήσεως. "Ο νόμος οὗτος είνε κολοσσαίας πρακτικῆς σπουδαίοτης. Καθ' ὅσον αὐξάνει τὸ σθένος σου, κατὰ τοσοῦτον μειοῦται ή πίεσις

και ή τυραννία καθ' διν ἔχεις νὰ παλαιόης ἐν τῷ σταδίῳ σου. "Οσα ἄλλα προσόντα και ἔφοδια και ἀν' ἔχησταν στερῆσαι σθένους, δὲν εὐρίσκεις τὸν δρόμον σου. Συμφοραὶ και δοκιμασίαι και ἀπομονώσεις εἰνε ἐπειδόματα τοῦ βίου, ἀλλὰ ἐὰν δὲν ἔχης σθένος αὐτὰ σοὶ φαίνονται βουνά δυσθεώρητα, ἐνῷ ἐὰν ἔχης σθένος θὰ σοὶ φαίνονται ἀνάξια λόγους ἀνόμαλια τοῦ ἔδαφους. "Οταν ἔχης σθένος είσαι ὀχρωμένος κατὰ τῶν συμφορῶν. Πρόγκυματα δὲν ὑπόκεισαι εἰς αὐτάς. Εάν φινής εἰς τοὺς δρόμους ἀστεγος και ἀπόρος, δὲν θὰ ὀδημονήσῃς διότι μαθὼν ἀπαξ νὰ ἀντλής σθένος, ταχύτατα θὰ ἐλκύσῃς πρὸς τὸν ἑαυτόν σου στοιχεία ἐπικουρίας ἐν μορφῇ φύλου η ίδεας. "Η γνῶσις τοῦ ἀντλεῖν σθένος είνε ἐπικινδυνος ἀν δὲν ληφθῇ ἔγκαιρος φροντὶς νὰ ζητηθῇ σύνεσις ίκανή πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ ἀντλούμενου σθένους. Δυνατὸν νὰ είσαι πλήρης μετέντευξ και νὰ ἔφαρμοδης αὐτὸ εἰς ὀλέθρια ἔργα, εἰς καταστρεπτικὰς ἐπιδιώξεις, εἰς φρούδας ἐπιχειρήσεις πρωαρισμένας νὰ κατασταταλήσωσι τὸν βίον σου. "Ιγανείσαι δύσφαλης κατὰ τοῦ κινδύνου τούτου είνε ἐπάναγκες νὰ ποθῇς και ἀντλής σύνεσιν. Καθ' ἐκάστη πρωιάν ἐγειρόμενος τῆς κλίνης ζήτει σθένος και σύνεσι διὰ τὴν χρήσιν τῆς ἡμέρας. "Ο στοχασμός αὐτὸς θὰ ενορῇ ἐν τῷ αἰθέρι πλείστους ἄλλους διμοίους, και ή νησομένη αὐτῶν ισχὺς καθιστᾷ τὸ πόθον σου ἐπὶ τελεσφορώτερον. Συζήτει τὰ σχέδιά σου μετὰ φύλων στημπαθῶς διακειμένων πρὸς αὐτά. Οὐτω αὖται ή ἀντλητικὴ δύναμις τοῦ πόθου σου. Τὰ ἀριστα ἀποτελέσματα ἐπιτυγχάνονται ἐὰν εἰς τὸν δυμιλον τῶν συσκεπτομένων συναριθμεῖται γυνὴ ἀφίλαυτος ἐνάρετος και ἀνθρωπιστική. "Ομιλος τοιούτος συνερχόμενος καθ' ὀρισμένην δραν τῆς ἡμέρας ἀποτελεῖ τεραστίαν δύναμιν προάγουσαν τὰ συμφέροντα ἐκάστου τῶν μελῶν του. "Η συμπαθὴς σύμπτραξις τεσσάρων η πέντε είνε σιγηλὴ δύναμις φέρουσα πανταχόθεν ἀπροσδοκήτους ἀρωγοὺς εἰς ἔκαστον. Τοιούτοις ὄμιλοι θὰ ήσαν μοχλοί ίκανοι νὰ ἀρωσι τὴν ἀνθρωπότητα εἰς μέγα ψήφο, ἀπλῶς διὰ τῆς ἡρέμηνς ἡραμένης αἰσιοδόξου ἀναστροφῆς και συνδιαλέξεως τῶν μελῶν κατὰ τακτικὰς ὁρας. Τὰ δεινότερα τῶν πολεμικῶν διλῶν είνε ἀνίκανα νὰ κατισχύσωσι τῆς σιγηλῆς και ἡρέμου δυνάμεως ητις θὰ ἔξεπορεύετο ἀπό τοιαύτα κεντρα.

«ΕΡΕΥΝΑ» ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΡΑΚΟΥΛΗ

ΑΠΟΙΚΙΣ

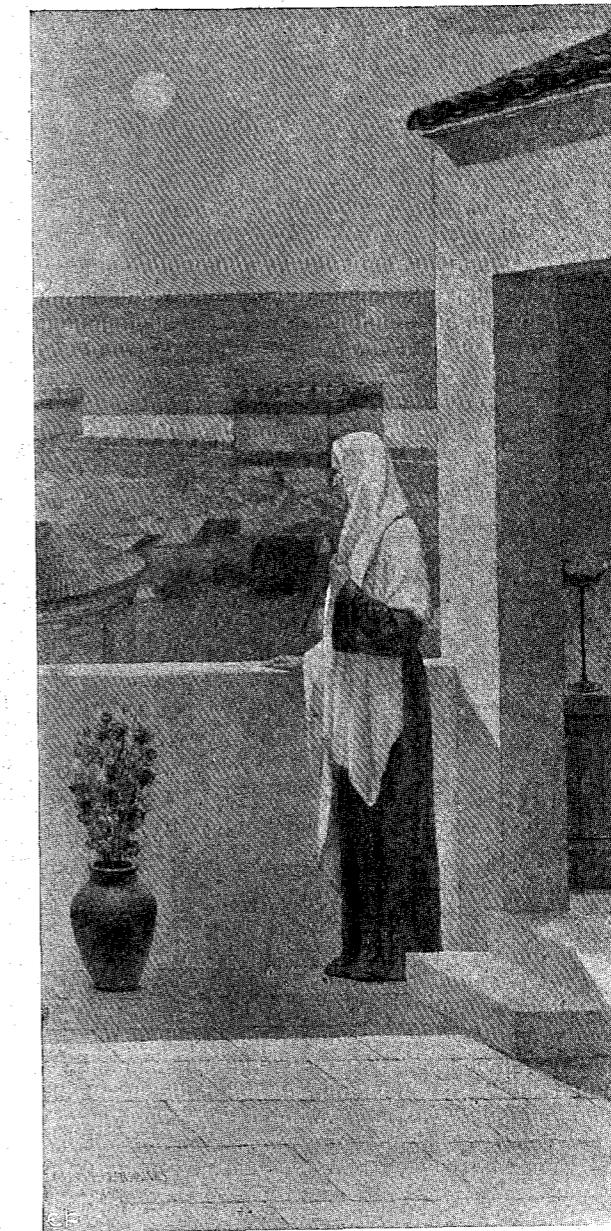
ΕΚ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ ΤΟΥ KURT LASSWITZ

Ἐν Τοιστάν δὰ Κούνα 28 Δεκέμβριον...

Σεβιστὲ φύλε,

Ἐν τῷ νοτίῳ μέρει τοῦ 'Ατλαντικοῦ Ωκεανοῦ μακρὰν τῶν ὅδῶν τῆς παγκοσμίου συγκοινωνίας σᾶς γράφω σήμερον εὐρισκόμενος εἰς ἔρημον δρεινὴν νῆσον δπου εἶμαι δ ὅγδοηκοστὸς ἔβδομος κάτοικος, και δ ὅγδοηκοστὸς δγδοίος δὲν θὰ ἔλλη τόσον ταχέως. Κάλλιον ἵσως θὰ ἔπραττον ἐὰν ἔμενον ἔνταῦθα και διηγον τὸν ἀσκητικὸν βίον ἔρημίτου η νὰ ἔπανέλθω ἐκ τῆς συναναστροφῆς μετὰ μακάρων θεῶν

—τοὺς δροίοντας κατέλιπτον πρὸ διλίγων ἡμερῶν— εἰς τὴν βαρβαρότητα τῆς Εὐρώπης ητις θὰ γελάσῃ μὲ τὰς διηγήσεις μου! 'Α! ἐὰν εἴχετε ἀνέλθει ποτὲ εἰς τὸ «Ψυχικὸν Σκάφος» η ἐὰν εἴχετε παρακαθίσει ποτὲ εἰς τὴν «Ἄμβροσίαν Τράπεζαν» και — δπως ἔγω — τοὐλάχιστον εἴχετε διψει φέλεμα εἰς τὸν «Νοερὸν Παραδείσον» δπως ἔγω, θὰ ἐταλαντεύεσθε μεταξὺ ὑπερηφάνους ηδονῆς και ἀκορέστου πόθου πρὸς τὸ ἀπροσπέλαστον! 'Άλλα πρὸς ὑμᾶς πρέπει νὰ διμιῆ τις εἰν ιστορικῇ σειρᾷ συμφώνως πρὸς τὴν ίδικήν σας ἀντίληψιν τοῦ χρόνου, ἐὰν θέλῃ νὰ ἔννοηται:

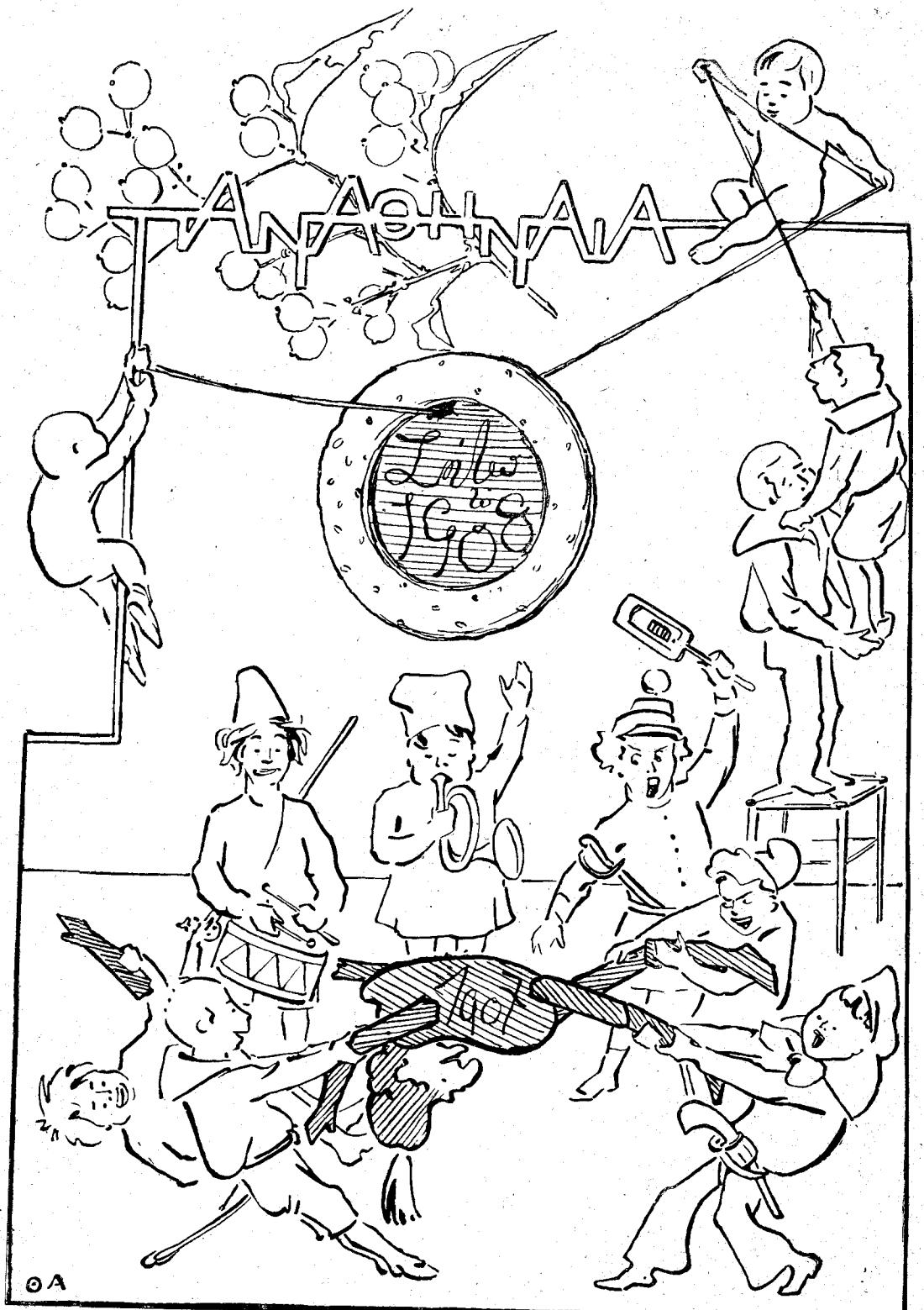
Η ΑΓΙΑ ΓΕΝΟΒΕΦΑ ΑΓΡΥΠΝΟΥΣΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΟΙΜΩΜΕΝΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΠΟ ΠΥΒΙ ΔΕ ΣΑΒΑΝ

ΘΑ

ΥΠΟ Θ. ANNINOS

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Τὰ χενσᾶ Ἀπαρέμφατα

Εως τώρα μὲ δόλια ἀπαρέμφατα είμποροῦσε ν' ἀποκτήσῃ κανεὶς ώρισμένα πράγματα. Τιμᾶς, δόξας, εὐνοίας. Νὰ περάσῃ ὡς σοφὸς καὶ ὡς εὐγενῆς. Νὰ καταλάβῃ ἀξιώματα καὶ τίτλους. Ἀπὸ τώρα δύμως καὶ εἰς τὸ ἔτης τὰ προϊόντα αὐτὰ τῆς γῆς μας ἀρχίζουν νὰ προσιλαμβάνουν καὶ νομισματικὴν ἀξίαν. Τ' ἀπαρέμφατα γίνονται πληρωτέα ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει. "Ἐνα κληροδότημα τοῦ διοίου την ἀκανθώδη διεξαγωγὴν ἀνέλαβε μ'" ἔνα θάρρος ἀπίστευτον τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, ἔκαμε νὰ σκιρτήσουν ἀπὸ χαράν δύους τοὺς κατόχους τῶν νεκρῶν αὐτῶν τίτλων. Οἱ φοιτηταὶ εἰς τὸ ἔτης προσάγοντες εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Πανεπιστήμιού τάπαρέμφατα τον, θὰ πληρώνονται εἰς χρυσόν. Καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ τὴν δόξαν ἐμίσησαν, ἀλλὰ τὸν πλούτον κανεὶς, δικαιοφορεῖ ὅτι ἔνας διακεκριμένος δημοσιογράφος, « προσελθὼν αὐτῷ » ἐξήτησε νὰ ἐπεκταθῇ τὸ εὐεργέτημα καὶ εἰς τοὺς δημοσιογραφικοὺς κύκλους, δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία ὅτι ἐγκαίρως θὰ προσέλθουν πρὸς τὸν διδάσκαλον τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ λατοί, δικηγόροι, μηχανικοὶ καὶ οἱ πρόσδοτοι τῶν συντεχιῶν ζητοῦντες τὴν μερίδα τῶν ἀπαρέμφατων. Ἡ πολιορκία τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστήμιου προμήνυεται ἐπομένως τόσον πεισματώδης, ὥστε τὸ ξητήμα τῆς φρουρῆσις τοῦ φρονῶ ὅτι πρέπει ἀπὸ τώρα νάπασχολήσῃ τοὺς ἄρμοδίους.

"Ἀλλὰ θὰ ἔρωτήσῃ κανεὶς καὶ πολὺ σωστά. Ἐπὶ τέλους τί θὰ κάμη τὸ Πανεπιστήμιον ὅλ' αὐτὰ τὰ ἀπαρέμφατα; Ἡ ἀπάντησης δὲν εἰναι δύσκολη, κατὰ τοὺς εἰσελθόντας εἰς τὸ πνεύμα τοῦ εὐγενοῦς διαθέτου. Μέτοντικὸν σύντο θάνοικοδομηθῆ εἰς κάλλος καὶ εὐπρέπειαν τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἀρχαιότητος Ἑλληνικῆς γλώσσης. Τί μᾶς λείπει σήμερος διὰ νὰ φύσωμεν εἰς τὴν δόξαν τῶν προγόνων μας; Ἡ γλώσσα. "Ολοὶ οἱ ἔξοντες τὴν ίδεαν ὅτι ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν κατοικεῖ ἀδόμη ὁ Περικλῆς, ὅτι εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ περιδιαβάζει ὁ Σωκράτης καὶ ὅτι εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου καθηκειριῶς ὁ Σοφοκλῆς κάμνει γενικάς δοκιμάς τῶν νέων του τραγιδιῶν. Μόλις δύμας πατήσουν τὸ πόδι των εἰς τὴν ιεράν γην, ἡ πλάνη των διασκεδάζεται. "Οχι διότι τοὺς κλέπτουν οἱ βαρκάροιδες ἢ τοὺς τσαλατατοῦν οἱ ἀμαξάδες ἢ τοὺς τυφλούνει ἢ σκόνη καὶ τοὺς πνίγειν ἢ λάσπη. Κάθε ἀλλο. Ἐάν οἱ βαρκάροιδες ἀντὶ νὰ οὐδούλιάζουν: « Ἀλλος γιὰ ὅξω », ὀρύνοντο « Τις ἔξελθεῖν βούλεται », ἐάν οἱ ἀμαξάδες ἀντὶ νὰ φωνάζουν: « Βάρδα διπόδες » ἐκραύγαζαν « Απέχε », ἐάν ἡ σκόνη ἐλέγετο κονιορτός καὶ ἡ λάσπη βρέθροις, οἱ ξένοι δὲν θὰ ἔκαμπαν τὴν ἔρωτησην ποὺ ἔκαμεν ὁ τυφλὸς Οιδίποτος φθάνων εἰς τὸν Κολωνόν, ἀλλὰ θὰ ἔγονάτιζαν ὀμέσως εἰς τὴν προκυπαίαν τοῦ Πειραιῶς καὶ θὰ ἐπφορσύνοσσαν τὴν ιεράν γην.

"Ἀλλὰ μόνον αὐτό; "Ἐνας ποιητής ποὺ θὰ ἔκαμψε τὰς δύμοικαταληξίας του μὲ ἀπαρέμφατα τί θὰ διέφερε ἀπὸ τὸν Πίνδαρον ἢ τὸν Ἀνακρέοντα; "Ἐνας συγγραφεὺς ποὺ θὰ ἔπαιζε τάπαρέμφατα εἰς τὰ δάκτυλά του θὰ ἡτο ἀπλούστατα Ξενοφῶν, Πλούταρχος, Λουκιανός. "Ἐνας ιστορικός, μὲ μίαν προμήθειαν ἀπα-

ρεμφάτων θὰ ἔκαμψε τὴν ἐντύπωσιν τοῦ Θουκιδίδου. "Ἐνας βουλευτής, δύμιλῶν διὰ τὴν γέφυραν Γοργοπόταμον εἰς τὴν Βουλήν, μὲ τὰ ὄραμα του ἀπαρέμφατα, θὰ ἡτο ἀπλούστατα ὁ Δημοσθένης. Καὶ ὁ ἀγαπητός μου Σουρῆς, διὸ διοίος μὲ δυσ-τοία μόνον ἀπαρέμφατα καθετόσον ἐπλησίασε τὸν Ἀριστοφάνην, ἀν τὰ εἰχεν ἀφθονώτερα θὰ ἡτον δ ἰδιος δ Ἀριστοφάνης 'Ἀπαρέμφατον ἀπαρέμφατων τὸ πάντα ἀπαρέμφατον, βλέπετε. 'Ἄξιζει νὰ τὰ πληρώσῃ κανένας ὅχι μόνον μὲ τὰς κλιμάδας τοῦ ἀειμήνητου Σεβαστοπούλου, ἀλλὰ και μὲ τὰ ἑκατομμύρια τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου. Διότι ἀν μίαν φοράν ἔσωσαν τὰς 'Αθήνας τὰ ξύλινα τείχη, σήμερον θὰ τὰς σώσουν και αὐτάς και δόλον τὸν Ἐλληνισμόν, τὰ χάρτινα τείχη. 'Ερωτήσατε τὸν κ. Μυστριώτην νὰ σᾶς ἔξηγήσῃ τὸν χρησμόν.

"Ἐγώ τούλαχιστον εἰμὶ ἔξαιρετικῶς αἰσιόδοξος, κατόπιν τοῦ κληροδοτήματος αὐτοῦ. Τὸ παράδειγμα τοῦ Σεβαστοπούλου είναι μία ὑπέροχος ἀπαρχὴ Αἴγριον ἔνας ἄλλος θάρρος ἄλλο κληροδότημα Θά προτείνη νὰ βραβεύωνται ὅσοι παρουσιάζονται εἰς τὴν Πρωτανείαν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστήμιου, φέροντες σανδάλια, χλαμύδας και περικεφαλαίας. Πρῶτος θὰ παρουσιασθῇ και πάλι πρὸς τὸν κ. Μυστριώτην ὁ διπλεκριμένος δημοσιογράφος και ἄλλοι και ἄλλοι. 'Η Πρωτανεία κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ γίνη Πρωτανείον, δουν θὰ σιτιζώμεθα δωρεάν δλοι, μὲ τὸ δικαιάμωμα τῆς χλαμύδος. Μετ' δλίγον δλαι αι 'Αθηναι και τὸ μέσον 'Αργος θὰ γεμίσουν ἀπὸ ἔυκνημίδας 'Αχαιούς και καλλιστόργους 'Ατθίδας και ὁ κ. Σιμόποντος, εἰς τὸν ὄποιον θὰ καταρύγουν ἐν διαδηλώσει οἱ ἐμπορορρόπται και οἱ μοδίστες τῶν 'Αθηνῶν, θὰ τοὺς στείλη δλους εἰς τὰς φυλακάς τοῦ Σωκράτους, ως ἐπιβούλευμονέous τὸ Ἐθνικόν μεγαλεῖν, μαζὶ μὲ τὸν κ. Ψυχάρην.

"Ἐπειτα τὸ πρόγμα θὰ πάρῃ τὸν κατήφορον. Τὸν ἀνήφορον ἥθελα νὰ εἰπῶ και μὲ συγχωρεῖτε. Τὰ κληροδοτήματα θὰ πέσουν βροχή. 'Ἐνα κληροδότημα διὰ τὴν ἀνασύστασιν τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων. 'Άλλο διὰ τὴν ἀνασύστασιν τῶν Ελευσίνων μυστηρίων. 'Άλλο διὰ τὴν μετατροπήν τοῦ Παρθενῶνος εἰς μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ νέου 'Αστεως. Τί θὰ μείνη πλέον; Τίποτε. 'Αμέσως θὰ ἴδρυθῃ και νομιματοκοπεῖον, τὸ διόποιον θὰ κόψῃ νομίσματα ἀρχαιάς ἀπὸ τὸν χρυσὸν τοῦ μεταλλείου τοῦ κ. Μελετεπούλου (πιθ γραφή Μειαλλοπούλου). 'Ο κ. Σβορῶνος θὰ διορισθῇ ὀρισμένως διευθυντής του και δλα τὰ τρέχοντα νομίσματα θὰ καταργηθοῦν, ἔξαιρουμένων ισως τῶν χαλκῶν κεφαλίων, χάροις εἰς τὴν πρόνοιαν που τὰ ὀνόμασεν δβολούς και διωβολά. Ο χρυσούς αἰώνιον θάνατεῖη μεγαλοπρεπῶς ἀπὸ τὸ χρυσωρυχεῖον τοῦ Υμηττοῦ. Και οἱ Εύρωπαιοι τότε θὰ γονατίσουν ἐμπρός μας και θὰ μᾶς εἰποῦν: « Δὲν μᾶς κάνετε τὴν χάριν νὰ πάρετε τὴν Κωνσταντινούπολιν »; 'Εμείς υπερήφανοι ως πάντα θὰ τοὺς διά ποκρυθοῦμεν: « Καλέ γιατι νὰ πειράζεσθε »; Κ' ἔκεινοι θὰ μᾶς τὴν δώσουν.

"Και τότε η Βουλή θὰ συνέλθῃ εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν. "Ἐνας βουλευτής την ἔτηση τὰ παλαιό πρακτικά. Και η Βουλή θὰ ψηφίσῃ ὀμοψήφως και διὰ βοής την ἀπαρέμφατηκη μεταγραφήν τοῦ βαρβάρου εκείνου ρητοῦ τοῦ ἀειμήνητου Τρικούπη: « Η Ἐλλάς προσθίσται ζῆσαι και ζήσεται »; Νῦν και δει και εἰς τοὺς αἰώνας τῶν αἰώνων 'Αμήν.

Π. Νβ.

είδη εἰς ἄλλα μέρη τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἀμερικὴν καὶ Κίναν. Ἀλλ' ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων εἰδῶν τὴν ἀρίστην βυρσοδεψικήν ὥλην παρέχει τὴν Ἡρών ή βυρσοδεψικήν, ἡ οποία περιέχει 24 τοὺς ἑκατόν ταννίνην.

Ο. κ. Χασιώτης λέγει διὰ τὸ πολύτιμον αὐτὸν δένδρον φύεται ἀπαραίτητον καὶ εἰς πολλὰ δάση μας, ἥδηντα δὲ καλλιεργούμενον καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ εὐδοκιμήσῃ ἀριστα ὡς δένδρον γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἐκμεταλλεύσεως οὐχὶ μικροτέρας σπουδαιότητος ἡ ἑλαία. Διότι δύναται ν' ἀποδίῃ ἐπὶ ἐδάφους ἀσβεστολιθικοῦ, ποτοῖσιν εἶνε τὰ πλείστον τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὸ κλῖμα δόποιον ἀπατεῖ καὶ ἡ ἑλαία, ἔκαπον περίπου χιλιόγραμμα βυρσοδεψικῆς κόνεως σοιμακίου, ἀξίας 30—35 περίπου δραχμῶν κατὰ στρέμμα συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κατεργασίας τῶν φύλων πρὸς παρασκευὴν τὴν ἐν λόγῳ κόνεως.

Τὸ δένδρον αὐτὸν πολλαπλασιάζεται εὐκολώτατα εἴτε διὰ σπορᾶς, εἴτε διὰ φυτεύσεως παραφυάδων κατ' ἄρχας ἐν φυτωρίῳ καὶ μετὰ τοῦτο, ὅταν τὸ δένδρον φύσσουν εἰς ὑψος 60—80 περίπου ἑταῖστον τοῦ μέτρου, ἐντὸς δύο ἑτῶν, μεταφυτεύονται ἐπὶ τοῦ δρυστικοῦ τόπου κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ὁκτωβρίου ἡ ἀρχὰς Νοεμβρίου, ὅταν ἀρχίσουν αἱ φύτινοτωριναὶ βροχαὶ ἐπὶ ὄγρων παρασκευασμένων διὰ δργάματος ἡ σκαφῆς. Τὸ δένδρον αὐτὸν ἀρχίζει νὰ παράγῃ ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους καὶ τοιουτοῦ δόποιος διὰ τοῦ δρυστικοῦ στρέμματα γῆς ἐπικλινοῦς, ἔηρδες, ἐλάχιστα γονίμου, ἀσβεστολιθικῆς, ἀξίας ὡς ἔχει σήμερον, ὡς ἀρδός μὲν 3 ἢ 5 χιλιάδας δραχμῶν τὸ πολὺ καὶ ὡς βισκή χιλίας, μὲ τοιαῦτα βυρσοδεψικά δένδρα, ἀποκτᾶ ἐντὸς ἐλαχίστων ἑτάν καὶ μὲ δαπάνην φυτεύσεως 5 χιλ., δραχ., ἔνα κεφαλαιον τούλαξιστον 20—35 χιλίων δραχμῶν διότι θὰ ἔχῃ ἐξ αὐτοῦ καθαρόν εἰσόδημον ἑπτήσιον δύο χιλιάδων δραχμῶν.

Καὶ ὁ κ. Χασιώτης ἐπιλέγει συμβουλεύων νὰ ἐπιληφθοῦν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἔργου τούτου ὄλιγοι πλούσιοι κατ' ἀρχὰς τοὺς δόποιους ὃν μιμηθοῦν κοτόπινον οἱ γεωργοὶ ἵνα τοιουτορότως ἀποκτήσωμεν μίαν ἀπὸ τὰς πολλὰς πηγὰς πλούτου τὰς μέχρι τοῦτο διάνεκμεταλλεύτους εἰς τὴν Ἑλλάδα.

E1S μίαν σκιαγραφίαν τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ δημοσιογράφου Ὁκόνορ μεταφράσθεῖσαν εἰς τὴν Ἔστιαν μεταφέρομεν ἐδῶ ὀλίγας γραμμάς χρονικῆς στικάς:

«Βουλευτὴς διαβόητος διὰ τὰς δημοκρατικάς του ἀρχὰς προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον του. Ὄταν δὲ βουλευτὴς παρουσιάσθη, δὲ Βασιλεὺς προσηλθὲν ἐπ' αὐτοῦ τοὺς καμμύντας διαπεραστικοὺς δόφθαλμούς του, εἴτε :

«— Νὰ ξεύρετε ἔνα πρᾶγμα ἀπὸ μένα δὲν θὰ γλυτώσετε ποτέ· καὶ Δημοκρατίαν δὲν κάμετε, τῆς Δημοκρατίας ἐγὼ θὰ ἐπιμείνω νὰ γείνω Πτοεδρος.

«Καὶ ὁ μητίκακος πολιτικὸς ἀντίπαλος δὲν κατώθιστε πάνω σὲ συγκρατήσῃ τὴν σοβαρότητά του ἀπέναντι τόσον ἀγαθῆς φύσεως φασιλέως».

Ο γνωστὸς Γάλλος συγγραφεὺς κ. Φιλέας Λεμπέγκ, ὁ ὑπὸ τῷ φευδόνυμον Δημήτριος Ἀστεριώτης χρονογραφῶν τὰ νεοελληνικὰ γράμματα εἰς τὸν «Γαλάτην Ερμῆν» μᾶς δίδει νέον μυθιστόρημά του, τὴν «Κόκκινη Νύκτα». Μετὰ τὸ «Μυθιστόρημα τοῦ Γκαμελόν», ἔνα ἔργον ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὴν μεσαιωνικὴν Γαλλικὴν παράδοσιν, γεμάτον ἀπὸ ποιησιν καὶ εὐγένειαν, διὰ τὸ ὄποιον δωματίσαμεν ἀλλοτε εἰς τὰ «Παναθηναϊα». Ὁ γόνιμος συγγραφεὺς, μὲ τὸ νέον του ἔργου συνεχίζει τὴν ὀραίαν παραγωγήν του εἰς τὸ εἶδος τοῦ ποιητικοῦ μυθιστορήματος. Ἡ «Κόκ-

κινη Νύκτα» εἶνε ἔνα ἀγροτικὸν μυθιστόρημα, ἔνα μελαγχολικὸν εἰδύλλιον πλεκόμενον εἰς τὴν γαλλικὴν ἔξοχήν, ὅπου σκορπᾷ δλον τὸ παρθενικὸν ἀρωμα τῶν κάμπων καὶ περνᾷ δλη ἡ μελαγχολικὴ ποίησις τοῦ ὑπαίθρου, βαθύτατα ὑποβλητική, γύρω μὲτα τὰς συμπαθητικὰς ψυχάς. αἱ δοποῖαι τὴν ἀντανακλοῦν. Τὸ ὑφος τοῦ νέου ἔργου τοῦ κ. Λεμπέγκ, ὃφος ἐνὸς ποιητοῦ, δεσμεύει τὸν ἀναγνώστην, δο ποῖος εἰς τὴν νέαν τροπὴν τοῦ γαλλικοῦ μυθιστορήματος, δοποὶ ἔνα θαυμάσιον ὑπόδειγμα μᾶς ἔδωκεν ἡ Μαρκέλλα Τιναίρ, αἰσθάνεται μίαν ἀνακούφισιν ἀπὸ τὴν ἀτελείωτον ἐποποίαν τῆς μοιχείας, μὲ τὴν δοποῖαν μᾶς ἔκούρασεν ἡ μυθιστορηματική καὶ θεατρική παραγωγὴ τῶν τελευταίων ἐπῶν τῆς γαλλικῆς τέχνης.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Βερολίνου (*Jahrbuch des deutsch arch. Instituts* 1907 τεῦχος 2 σελ. 113—144) δημοσιεύεται μεταφραστὶς ἐκ τῶν «Παναθηναϊῶν». 1907 περὶ τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀρχαιολογικῶν ἔργασιῶν τοῦ συνεργάτου μας κ. Ἀρβανιτοπούλου. Ἐπίσης εἰς τὸ αὐτὸν περιοδικὸν μεταφράζεται περιίηρης περὶ τῶν αὐτῶν ἔργασιῶν καὶ ἐκ τῶν «Παναθηναϊῶν» ἐπίσης τοῦ 1906. Καὶ ἀλλα εἰδικά περιοδικὰ ὡς ὁ *Mēmōn*, ἡ *Ausonīa* κτλ. λαμβάνουσιν ἐκ τῶν «Παναθηναϊῶν» καὶ μεταφράζουσι τὰς ἀρχαιολογικὰς εἰδῆσεις περὶ τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀνασκαφῶν καὶ ἔργασιῶν, αἱ δοποῖαι ὡς γνωστῶν γίνονται ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ἀρβανιτοπούλου.

Εἰς τὴν «Πολιτικὴν» τῆς Κοπεγχάγης 14 (1) Ὁκτ. 1907 ἐδημοσιεύθη ἐκτενῆς καὶ πολὺ ἐπανετική βιβλιοκρίσια τῆς «Νέας Ζωῆς» τοῦ συνεργάτου μας κ. Ν. Χατζιδάκη, μαζὶ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ συγγραφέως.

Τὴν 23 Δεκεμβρίου ἔγειναν τὰ ἔγκαίνια τοῦ Σκοπευτηρίου τῆς Προτύπου Σκοπευτικῆς Σχολῆς, δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ ἐν Καΐφω κ. Παρίση Μπελένη.

Ο Ανατόλη Φράνς ἐτοιμάζει μυθιστόρημα καθαρῶς ψυχολογικῶν παραμένοντας ἀπὸ τὴν καθημερινήν ζωῆν.

Εἰς τὸ Βερολίνον λειτουργοῦν ἐννέα αἱθυσσαι συναυλιῶν. Ἡ μεγαλητέρα ἔχει 2500 θέσεις. Ἡ μικροτέρα.

Νέα ἐφεύρεσις συνεννοήσεως τηλεφωνικῆς μεταξὺ τριῶν ἐν κινήσει καὶ σταθμοῦ. Πρός τὸ παρόν ἡ συνεννόησις αὐτὴ γίνεται εἰς 100 χιλιόμετρα μόνον.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ο γυιδὸς τοῦ «Ισκιου» δοῦμα ὑπὸ Σπύρου Μελᾶ. Ἐκδοσίς «Παναθηναϊῶν» δρ. 2 Διὰ τοὺς συνδρομητὰς μας δρ.—φρ. 1.

Τὸ βιβλίο τῆς Αντονιατέρας Ἐλισάβετ ὑπὸ Κωνσταντίνου Χριστομάνου. Αθῆναι. Τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου δρ. 4.50.

Ἐγχειρίδιον Οργανικῆς Σημείας, ὑπὸ Κ. Δ. Ζεγγέλη, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. Μέρος πρῶτον Ἐνώσεις ἀνακλούσῃ λιπαροῖς. Ἐν Αθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1907.

Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Πανελλήνιον Κοινόν, ὑπὸ Περιολέους Γιαννοπούλου, Αθῆναι, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1907.

ΤΟΜΟΙ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ,, ΜΕ ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΚΠΤΩΣΙΝ

Οι τόμοι 1ος, 2ος, 3ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος καὶ 12ος πωλοῦνται πρὸς δραχ. ἡ φρ. ΔΥΟ ἔκαστος.

Διὰ κάθε τόμου προσθέτομεν εἰς τὰς ἀνωτιμάς 50 λεπτὰ διὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ 1 φράγκον διὰ τὸ ἔξωτερικὸν ταχυδρομικά.

Αἱ δολίαι ὑπολειπόμεναι ΠΛΗΡΕΙΣ ΣΕΙΡΑΙ τῶν «Παναθηναϊῶν», ἐν δλω τόμοι 12, πωλοῦνται πρὸς δρ. 100 ἔκαστη.

Αἱ παραγγελίαι στέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν «Παναθηναϊῶν» δδὸς Ἀριστοτέλους 35 Ἀθήνας καὶ προπληρώνονται.